

Briselē, 1.7.2020.
COM(2020) 275 final

2020/0137 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

**par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam
taisnīgumam un noturībai**

{SWD(2020) 123 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Priekšlikums Padomes ieteikumam par profesionālo izglītību un apmācību (PIA)¹ ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai tika izziņots 2020. gada 14. janvāra paziņojumā “Spēcīga sociālā Eiropa taisnīgai pārejai”². Tas ir svarīga daļa no **Eiropas sociālo tiesību pīlāra** 1. stiprināšanas principa “Izglītība, apmācība un mūžizglītība” īstenošanas, kas patlaban notiek.

Kopējā profesionālās izglītības politika, kas definēta Romas līgumā, tika virzīta uz priekšu, 2002. gadā sākot Kopenhāgenas procesu, kurā apvienojās dalībvalstis, sociālie partneri un Komisija un kuru atbalstīja arī PIA sniedzēju apvienības. **Aptuveni puse no visiem vidējo izglītību ieguvušajiem Eiropas Savienībā ir beiguši profesionālās izglītības un apmācības iestādes.** PIA gādā par jauniešu sagatavošanu tam, lai viņi veiksmīgi uzsāktu darba gaitas, un par darbspējīgā vecuma personu prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas vajadzībām. Tam ir vairāki mērķi — nodarbinātajiem palīdzēt pastāvīgi pilnveidot viņu prasmes, tās pielāgot mainīgajām darba prasībām vai vienoties par darba rakstura maiņu un bezdarbniekiem palīdzēt apgūt prasmes, kas vajadzīgas, lai atgrieztos darba tirgū, un — plašākā kontekstā — nodrošināt izglītojamajiem zināšanas, prasmes un attieksmes, kas vajadzīgas viņu profesionālās, sociālās un personīgās attīstības veicināšanai.

Covid-19 pandēmija bija par pamatu būtiskiem standarta izglītības un apmācības pārtraukumiem, arī PIA jomā, visā Eiropā. Lai gan dalībvalstis ātri pārorientējās uz digitālajām mācībām, pārvietošanās ierobežojumi un izrietošā krīze ir bijuši pārbaudījums sistēmas noturīgumam. Situāciju PIA jomā vēl vairāk pasliktināja tas, ka lielākajā daļā sektoru tika apturēta praktiskā apmācība — gan mācīšanās darbavietā, gan mācekļība³.

Ekonomikas atveseļošanās no Covid-19 krīzes sniedz iespēju paātrināt reformas PIA jomā un nostiprināt tās noturību, jo īpaši digitalizējot mācīšanās piedāvājumus un metodes un elastīgi pielāgojoties mainīgajām darba tirgus vajadzībām. Tas ietver uzmanības pievēršanu vajadzībai nodrošināt piekļuvi digitāliem rīkiem un tehnoloģijām ikvienam izglītojamajam, skolotājam un pasniedzējam, kā arī atbilstošiem profesionālās ievirzes pasākumiem. Digitāli rīki, piemēram, simulatori, virtuālā un paplašinātā realitāte, var palielināt apmācības pieejamību un efektivitāti, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas nodrošina mācekļības vietas. Šajā ziņā svarīga loma var būt arī starpuzņēmumu apmācības centriem un profesionālās izcilības centriem.

Paredzams, ka pandēmija izraisīs visdziļāko lejupslīdi ES pastāvēšanas vēsturē, un jauniešiem, kuri šajā laikā ienāks darba tirgū, būs grūtāk atrast savu pirmo darbu⁴. Iepriekšējās krīzes ir apliecinājušas, ka jaunieši patiešām varētu tikt skarti vissmagāk. Tāpēc,

¹ Profesionālā izglītība un apmācība ir jāsaprot kā tāda izglītība un apmācība, kuras mērķis ir nodrošināt jauniešiem un pieaugušajiem zināšanas, zinātību, prasmes un/vai kompetences, kas vajadzīgas konkrētās profesijās vai pat darba tirgū kopumā, un kuru var nodrošināt gan formālā, gan neformālā vidē, visos Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņos, tostarp terciārajā līmenī.

² Komisijas paziņojums “Spēcīga sociālā Eiropa taisnīgai pārejai”, COM(2020) 14 final.

³

https://www.cedefop.europa.eu/files/cedefop_community_apprenticeship_experts_synthesis_how_are_european_countries_managing_apprenticeships_to_respond_to_the_coronavirus_crisis.pdf.

⁴ Eiropas ekonomikas 2020. gada pavasara prognoze. Institucionālais dokuments Nr. 125, 2020. gada maijs. Eiropas Komisija.

lai atgūtos no Covid-19 krīzes, ir svarīgi vēl vairāk nostiprināt PIA sistēmas, jo ir pierādījies, ka PIA ir bijusi būtiska loma centienos atbalstīt jaunatnes nodarbinātību iepriekšējā ekonomikas un finanšu krīzē. Izrādījās, ka jo īpaši mācekļība un mācīšanās darbavietā, kā arī īstermiņa PIA programmas, kas vērstas uz bezdarbniekiem, ir viens no veidiem, kā palielināt nodarbinātību un atvieglot piekļuvi darba tirgum vai atgriešanos darba tirgū⁵. Šis priekšlikums veicinās augstas kvalitātes — jo īpaši mācekļības un citu profesionālās izglītības programmu — piedāvājumus “**Garantijas jauniešiem**” ietvaros, nodrošinot to atbilstību darba tirgus vajadzībām, digitalizāciju un PIA vides ilgtspēju. Tajā būs arī aicinājums pastiprināt atbalstu mācekļībai un Eiropas Mācekļības aliansei, lai atjaunotu un vairotu apņemšanos nodrošināt kvalitatīvas un iedarbīgas mācekļības iespējas.

Pamatoti ir arī īstenot PIA sistēmu modernizāciju, jo **darba pasaule un prasmes mainās**. Pašreizējās norises, piemēram, ražošanas un pakalpojumu automatizācija, turpina pārveidot darba tirgus. Turklāt, ņemot vērā dubulto pārkārtošanos gan uz **digitālāku, gan zaļāku ekonomiku**, PIA būs jāpielāgo tā, lai profesionālās izglītības apguvēji iegūtu prasmes, kas tiem būs vajadzīgas zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, vienlaikus arī atkārtoti apstiprinot un nostiprinot PIA centrālo nozīmi **nepārtrauktā mūžizglītībā**. Arī šajā ziņā īpaši būtiska nozīme ir transversālām mācībām un plaisas mazināšanai starp formāli nošķirtām vai paralēlām mācīšanās jomām, piemēram, veselības aprūpes un vides nozari⁶.

Tā kā 2020. gadā beidzas politikas sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā un konkrētas PIA prioritātes, ir iespēja noteikt jaunu un vērienīgāku Savienības PIA politiku, kas reaģē uz iepriekš izklāstītajām problēmām. Vispārējam mērķim vajadzētu būt šādam: modernizēt ES PIA politiku, lai apmierinātu lielās prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas vajadzības, ko nosaka kopējais mērķis sagatavoties 21. gadsimta izaicinājumiem, jo īpaši lai atbalstītu atgūšanos no Covid-19 pandēmijas un veicinātu ilgtspējīgākas, taisnīgākas un noturīgākas Eiropas Savienības veidošanu.

Šis priekšlikums ir cieši integrēts citās gaidāmajās Komisijas politikas iniciatīvās, jo īpaši Komisijas paziņojumā “Eiropas Prasmju programma ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai”⁷, paziņojumā “Jauniešu nodarbinātības atbalsts – tilts uz darbavietām nākamajai paaudzei”⁸, Digitālās izglītības rīcības plānā, stratēģiskajā sistēmā Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ET 2020) un Eiropas izglītības telpā, kas aptver visus izglītības un apmācības līmeņus un veidus.

• **Priekšlikuma darbības joma**

Komisijas priekšlikums Padomes ieteikumam par profesionālo izglītību un apmācību ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai ir vērsts uz to, lai atjaunotu Eiropas Savienības profesionālās izglītības un apmācības politiku,

- (a) **modernizējot Savienības PIA politiku**, atbalstot pārkārtošanos uz zaļo un digitālo ekonomiku demogrāfisko pārmaiņu laikā, kā arī valstu PIA sistēmu augšupējo konvergenci. Ņemot vērā PIA un jo īpaši mācekļības būtisko lomu nodarbinātības uzlabošanā, ierosinātā modernizācija vienlīdz **atbalstīs to jauniešu un pieaugušo nodarbinātību, kuriem vajadzīga pastāvīga prasmju pilnveide un**

⁵ Profesionālās izglītības un apmācības iestāžu absolventu nodarbinātības līmenis pakāpeniski paaugstinājās no 73,7 % 2009. gadā līdz 79,5 % 2018. gadā.

⁶ Piemēram, kā ieteikts 2019. gada paziņojumā par stratēģisko pieeju attiecībā uz farmaceitiskiem līdzekļiem vidē.

https://ec.europa.eu/environment/water/water-dangersub/pdf/strategic_approach_pharmaceuticals_env.PDF

⁷ COM(2020) 274 final.

⁸ COM(2020) 276 final.

pārkvalifikācija. Tas ietvers arī digitālo rīku plašāku izmantošanu un PIA sistēmu pastāvīgu digitalizāciju, kas veicinās to noturības palielināšanu;

- (b) **apstiprinot PIA centrālo lomu nepārtrauktā mūžizglītībā** un tās ciešās saites ar visiem izglītības un apmācības sektoriem — šajā nolūkā ir vajadzīgs caurlaidīgums un pārredzamība;
- (c) **racionalizējot Eiropas sadarbības procesu** PIA jomā, integrējot un pielāgojot instrumentus PIA kvalitātes nodrošināšanai (*EQAVET*) un elastīgumam un pielāgotai apmācības nodrošināšanai (*ECVET*);
- (d) vienkāršojot **PIA pārvaldību Eiropas līmenī** (šis mērķis ir saistīts ar pašreizējo *ECVET* un *EQAVET* ieteikumu integrēšanu šajā priekšlikumā, kas nozīmē to atcelšanu) un nosakot darba metodes, atbalsta darbību veidus Savienības līmenī un uzraudzības sistēmu nolūkā novērtēt progresu šā ieteikuma īstenošanā, pilnībā ievērojot plašāko izglītības un apmācības pārvaldības sistēmu.

Konkrēti, jaunie elementi **valstu līmenī** veicamajām darbībām ir šādi:

- **īpaši uzsvērtā PIA sistēmu būtiskā loma attiecībā uz jauniešiem**, kuri iesaistās darba tirgū, un piebilde, ka PIA sistēmām būtu jāuzņemas tikpat svarīga loma attiecībā uz pieaugušajiem, kuriem vajadzīga pastāvīga prasmju pilnveide un pārkvalifikācija;
- **zināmas neatkarības piešķiršana PIA sniedzējiem**, lai tie varētu ātri reaģēt uz prasmju izaicinājumiem, piedāvāt ātrās pārkvalifikācijas programmas un strādāt ciešā partnerībā ar darba devējiem gan no publiskā, gan privātā sektora;
- **PIA programmu modularizācija** un to paplašināšana līdz augstākiem kvalifikāciju un mikroakreditāciju līmeņiem;
- **PIA sasaistīšana ar ekonomikas stratēģijām un inovācijas sistēmām, kas vērstas uz nākotni**;
- **tādu profesionālās izcilības centru⁹ popularizēšana** (galvenokārt ar “*Erasmus+*” starpniecību), kuras saistīti ar pārdomātas specializācijas stratēģijām, kas piedāvā inovatīvus pakalpojumus, kuri ietver kopas¹⁰, biznesa inkubatorus, atbalstu jaunuzņēmumiem un tehnoloģiju izplatīšanu, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), lai PIA būtu noturīga un piemērota plašākai digitalizācijai, digitālajai gatavībai un lai sekmētu pāreju no nozarēm, kuru nozīme sarūk, uz jaunām, augošām nozarēm;
- **vides un sociālās ilgtspējas integrēšana** PIA programmās un organizatoriskajā pārvaldībā, tostarp vides aspekta sasaistīšana ar citām jomām;

⁹ Profesionālās izcilības centri ir paredzēti kā pasaules līmeņa atsauces punkti apmācībai konkrētās jomās — gan jauniešu sākotnējai apmācībai, gan pieaugušo nepārtrauktai prasmju pilnveidei un pārkvalifikācijai, elastīgi un savlaicīgi piedāvājot apmācību, lai apmierinātu uzņēmumu vajadzības pēc prasmēm. Tie darbojas vietēji, ir cieši integrēti vietējās inovācijas ekosistēmās un kopās un apvieno plašu vietējo partneru loku, piemēram, profesionālās izglītības un apmācības sniedzējus, darba devējus, pētniecības centrus, attīstības aģentūras un nodarbinātības dienestus (cita starpā), lai attīstītu “prasmju ekosistēmas”, kas sniedz ieguldījumu reģionālajā, ekonomiskajā un sociālajā attīstībā, inovācijā un pārdomātas specializācijas stratēģijās.

¹⁰ Rūpniecības kopas ir specializētu uzņēmumu (bieži — MVU) un citu saistītu atbalsta dalībnieku grupas noteiktā vietā, kuras cieši sadarbojas. Eiropā ir aptuveni 3000 specializētu kopu, kas nodrošina 54 miljonus darbvieta. Atjaunotā ES rūpniecības politikas stratēģija atzīst kopas kā spēcīgu ekonomikas attīstības rīku, kas atbalsta rūpniecisko inovāciju uz vietas.

- **labāka caurlaidīguma** starp izglītības un apmācības sistēmām **nodrošināšana**;
- Covid-19 pandēmijas kontekstā — **PIA iestāžu digitālās gatavības palielināšana**, veicinot jaunu mācību vidi, rīkus un metodikas, it īpaši saistībā ar digitalizāciju, ņemot vērā gan konkrētas, gan transversālas PIA programmas un saturu un iekļaujot digitalizācijas aspektu *EQAVET* ietvarstruktūrā;
- **PIA pievilcīguma** izglītojamajiem un uzņēmumiem, tostarp mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, **palielināšana**, piemēram, īstenojot internacionalizāciju un palielinot mobilitātes iespējas izglītojamajiem un darbiniekiem, kuras piedāvā programma “*Erasmus+*”, un citas finansējuma iespējas;
- pievēršanās ar **dzimumu** saistītiem aizspriedumiem un dzimtski stereotipizētām izvēlēm, kā arī daudzveidības un iekļautības atbalstīšana;
- **rādītāju un mērķu kopuma noteikšana**, lai varētu gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi uzraudzīt profesionālās izglītības un apmācības sistēmu darbību.

Papildus trīspusējās Arodmācību padomdevējas komitejas (ACVT) būtiskās nozīmes atkārtotajai apstiprināšanai priekšlikumā ir ierosināti arī šādi **jauni elementi ES līmenī**:

- tāda **atbalsta pakalpojuma nodrošināšana**, kurā ņemtas vērā PIA sistēmu dažādās dimensijas (piemēram, mācekļības, profesionālās izcilības centri, profesionālā tālākizglītība un tālākāpmācība, kvalitātes nodrošināšana), apvienojot vairāku atsevišķu atbalsta struktūru (*EQAVET* un *ECVET* sekretariātu, mācekļības atbalsta dienestu, ekspertu darba grupu) pārvaldību;
- **PIA iestāžu digitālās gatavības atbalstīšana**, pastiprināti izvērsot “*SELFIE*” rīku un to pakāpeniski paplašinot, lai aptvertu mācīšanos darbavietā¹¹;
- **Eiropas PIA kā vispārēja atsaucē punkta prasmju attīstīšanā veicināšana** un mobilitātes un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu atzīšanas sekmēšana, cita starpā attīstot Eiropas profesionālās izglītības un apmācības pamatprofilu koncepciju *Europass* platformas ietvaros, ja iespējams, to papildinot ar digitālu profesionālās izglītības un apmācības saturu;
- **kvalitātes nodrošināšanas salīdzinošās izvērtēšanas procesa ieviešana** PIA jomā, lai atbalstītu kvalitātes, pārredzamības un savstarpējas uzticēšanās augšupēju konvergenci.

Politiskais konteksts

Reaģējot uz Covid-19 krīzi, Komisija ir ierosinājusi drosmīgu un visaptverošu **plānu, lai atgūtos un sagatavotos nākamajai paaudzei**. Minētais plāns ir ceļvedis, kas nosaka, kā stimulēt Eiropas ekonomiku, aizsargāt un radīt darbvietas, veicināt digitālo un zaļo

¹¹ “*SELFIE*” (*Self-reflection on Effective Learning by Fostering the use of Innovative Educational Technologies*) ir bezmaksas viegli izmantojams, pielāgojams pašizvērtēšanas rīks, kas palīdz skolām novērtēt, kāds ir to līmenis attiecībā uz mācīšanu digitālajā laikmetā. To izstrādāja Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*), lai palīdzētu skolām integrēt digitālās tehnoloģijas mācīšanā, mācību apguvē un skolēnu novērtēšanā. Tas var izcelt jomas, kurās viss ir labi, norādīt jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, kā arī norādīt, kādām vajadzētu būt prioritātēm. Šis rīks šobrīd ir pieejams 24 oficiālajās Eiropas Savienības valodās un laika gaitā tiks izveidots vēl citās valodās. “*SELFIE*” anonīmi apkopo skolēnu, skolotāju un skolu vadītāju viedokli par tehnoloģiju izmantošanu viņu skolā. To dara, izmantojot īsus apgalvojumus un jautājumus, uz kuriem atbildes var sniegt, norādot savu piekrišanas līmeni skalā no 1 līdz 5. Apgalvojumi aptver tādas jomas kā vadība, infrastruktūra, skolotāju apmācība un skolēnu digitālā kompetence. Pašnovērtējuma rezultātus var stratēģiski izmantot sistēmas vai iestādes līmenī, lai izvērstu turpmāku spēju veidošanu un ieguldījumus infrastruktūrā, ņemot vērā apzinātās nepilnības.

pārkārtošanos un padarīt ekonomiku taisnīgāku, noturīgāku un ilgtspējīgāku nākamajām paaudzēm. Tajā ir uzsvērts, ka uzlabot un pielāgot prasmes, zināšanas un kompetences ir kļuvis īpaši svarīgi.

*Next Generation EU*¹² piesaistīs jaunu finansējumu finanšu tirgiem 2021.–2024. gada periodam jaunajam ierosinātajam **Atveseļošanas un noturības mehānismam**¹³ un **REACT-EU**¹⁴. Abas programmas ietvers ieguldījumus **prasmēs, izglītībā un apmācībā**, lai veidotu pamatu zaļai, digitālai un noturīgai atveseļošanai. Komisija ir arī pielāgojusi savus priekšlikumus par turpmāko Eiropas Sociālo fondu plus, lai sniegtu vēl spēcīgāku atbalstu **jaunatnes nodarbinātības pasākumos, izglītībā un prasmēs**.

Atveseļošanas stratēģijas ietvaros Komisija ir arī ierosinājusi nodrošināt **Taisnīgas pārkārtošanās fondam** ievērojamu papildu finansējumu 30 miljardu EUR apmērā, palielinot kopsummu līdz 40 miljardiem EUR. Šo finansējumu izmantos, lai mazinātu pārejas uz klimatneitralitāti radītās sociālekonomiskās sekas visvairāk skartajos reģionos, piemēram, atbalstot darba ņēmēju pārkvalifikāciju, palīdzot MVU radīt jaunas ekonomiskās iespējas un ieguldot pārejā uz tīru enerģiju un aprites ekonomikā¹⁵.

Tas sasaistās ar **Eiropas zaļo kursu**, kas ir ES jaunā izaugsmes stratēģija, kura tiecas ES pārveidot par taisnīgu un pārticīgu sabiedrību ar mūsdienīgu, resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā siltumnīcefekta gāzu neto emisijas 2050. gadā samazinātos līdz nullei un ekonomiskā izaugsme būtu atsaistīta no resursu patēriņa. Ieguldījumi **izvērstākā aprites ekonomikā**¹⁶ varētu palīdzēt EU samazināt tās atkarību no ārējiem piegādātājiem un palielināt tās noturību globālās piegādes jautājumos. Gaidāmajā **Renovācijas programmā** galvenais uzvars būs uz darbvietu radīšanu būvniecībā, renovācijā un citās darbietilpīgās nozarēs¹⁷. Pārkārtošanās šajās jomās palielina vajadzību pēc pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides. PIA programmām var būt nozīmīga loma šo prasmju nodrošināšanā, un tām, iespējams, būs svarīga loma arī Eiropas zaļā kursa iniciatīvu īstenošanā¹⁸.

Komisija pieņēma arī **Jaunu Eiropas industriālo stratēģiju**¹⁹, lai pievērstos dubultās – zaļās un digitālās – pārkārtošanās procesam. Stratēģijā ir pausts aicinājums izlēmīgi rīkoties, lai mūžizglītība kļūtu par visiem pieejamu realitāti un lai nodrošinātu, ka izglītība un apmācība attīstās vienā tempā ar dubulto pārkārtošanos. Tajā ir arī ietverts aicinājums augstākās izglītības un PIA sniedzējiem nodrošināt vairāk zinātnieku, inženieru un tehniķu darba tirgum. Tāpat arī **MVU stratēģijā ilgtspējīgai un digitālai Eiropai** ir uzsvērts, ka arvien lielākam MVU skaitam rodas problēmas atrast nepieciešamās prasmes, un fakts, ka prasmīgu darbinieku vai pieredzējušu vadītāju pieejamība joprojām ir viena no svarīgākajām

¹² COM(2020) 456 final.

¹³ COM(2020) 408 final.

¹⁴ COM (2020) 451 final.

¹⁵ COM (2020) 442 final.

¹⁶ COM(2020) 98 final.

¹⁷ COM(2020) 456 final.

¹⁸ Piemēram, ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam (COM(2020) 380 final) ir uzsvērts, ka prasmēm ir liela nozīme pārkārtošanās procesā uz zaļo ekonomiku un cīņā pret biodaudzveidības izzušanu, pievēršoties visdažādāko sektoru darbaspēka apmācībai un pārkvalificēšanai. Tas sniegs ieguldījumu arī Gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma rīcības plānā, attiecībā uz kuru ir svarīgi apvienot izglītību un prasmes dažādās jomās, piemēram, vides un veselības jomā, lai pievērstos šīm problēmām, kas arvien biežāk ir transversālas. Arī stratēģijā “No lauka līdz galdam” (COM(2020) 381 final), kuras mērķis ir mainīt veidu, kā mūsu pārtika tiek ražota un nonāk uz mūsu galda, arī atzīta zināšanu un profesionālās ievirzes svarīgā nozīme pārkārtošanās atbalstīšanā.

¹⁹ COM(2020) 102 final.

problēmām ceturtajai daļai MVU Eiropas Savienībā²⁰. PIA ir īpaši svarīga MVU, lai nodrošinātu, ka to darbaspēkam ir darba tirgū vajadzīgās prasmes.

Notiekošās digitālās pārkārtošanās radītās iespējas un problēmas un Eiropas politiskie atbildes pasākumi ir izklāstīti stratēģijā “**Eiropas digitālās nākotnes veidošana**”, kurā uzsvērtā vajadzība ieguldīt visu eiropiešu izglītībā, apmācībā un digitālajās prasmēs, ņemot vērā arī nesen pieņemto **Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.-2025. gadam**²¹.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN SAMĒRĪGUMS

• Juridiskais pamats

Saskaņā ar LESD 166. panta 1. punktu Savienība īsteno arodmācību politiku, kas atbalsta un papildina dalībvalstu rīcību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par arodmācību saturu un organizāciju. Saskaņā ar LESD 166. panta 2. punktu Savienības rīcības mērķis ir:

- palīdzēt pielāgoties pārmaiņām rūpniecībā, jo īpaši izmantojot arodmācības un pārkvalificēšanu;
- uzlabot arodmācību pamatus un padziļinātas arodmācības no mūžizglītības perspektīvas, lai veicinātu integrāciju un reintegrāciju darba tirgū;
- padarīt pieejamākas arodmācības un veicināt mācībspēku un mācāmo, un jo īpaši jaunatnes mobilitāti;
- veicināt izglītības vai arodmācību iestāžu un uzņēmumu sadarbību;
- attīstīt informācijas un pieredzes apmaiņu par jautājumiem, kas ir kopīgi dalībvalstu mācību sistēmām.

Saskaņā ar LESD 165. panta 1. punktu, veicinot dalībvalstu sadarbību un vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību, Savienība sekmē pilnvērtīgās izglītības attīstību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju. Saskaņā ar LESD 165. panta 2. punkta otro un ceturto ievilkumu Savienības rīcības mērķis ir:

- veicināt studentu un mācībspēku mobilitāti, cita starpā veicinot diplomu un mācību periodu akadēmisku atzīšanu;
- attīstīt informācijas un pieredzes apmaiņu jautājumos, kas ir kopīgi dalībvalstu izglītības sistēmām.

• Subsidiaritāte (jomā, kas nav Savienības ekskluzīvā kompetencē)

Strādājot pie pilnvērtīgas izglītības un apmācības izstrādes un profesionālās izglītības politikas īstenošanas, ES ir atbildīga par dalībvalstu savstarpējās sadarbības sekmēšanu, vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību.

PIA sistēmu kvalitāte un konverģence stiprina personu brīvu pārvietošanos un preču un pakalpojumu brīvu apriti, ES darbaspēka noturību un — galu galā — veiksmīgu un ilgtspējīgu iekšējo tirgu, un tādēļ tai var pievērsties tikai Eiropas līmenī.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 166. panta 1. punktā ir noteikts, ka Eiropas Savienība īsteno arodmācību politiku, kas atbalsta un papildina dalībvalstu rīcību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par arodmācību saturu un organizāciju.

²⁰ COM(2020) 103 final.

²¹ Komisijas paziņojums “Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.-2025. gadam”, COM(2020) 152 final.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. panta 1. punktā ir noteikts, ka Eiropas Savienība, veicinot dalībvalstu sadarbību un vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību, sekmē pilnvērtīgas izglītības attīstību, pilnībā atzīstot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju.

Saskaņā ar subsidiaritātes principu priekšlikumā ir izklāstīta jaunā Savienības PIA politika un sniegti attiecīgi ieteikumi.

Šis ieteikums neskar Direktīvu 2005/36/EK²², kas grozīta ar Direktīvu 2013/55/ES²³, par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un tajā paredzēto automatiskās atzīšanas režīmu.

- **Proporcionalitāte**

Ieteikumā piedāvātie pasākumi ir proporcionāli izvirzītajiem mērķiem. Priekšlikums Padomes ieteikumam atbalsta reformu procesus, ko sākušas atsevišķas valstis, un papildina dalībvalstu centienus profesionālās izglītības un apmācības jomā. Ar ierosināto rīcību tiek atzīta dalībvalstu prakse un sistēmu daudzveidība. Tajā ņemts vērā arī tas, ka vajadzīga diferencēta pieeja, kas atspoguļotu dalībvalstu dažādo ekonomisko, finansiālo un sociālo situāciju, kā arī atšķirīgos darba tirgus nosacījumus.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Ierosinātais instruments ir Padomes ieteikums, kurā ievēroti subsidiaritātes un proporcionalitātes principi. Tā pamatā ir spēkā esošo Eiropas Savienības tiesību aktu kopums, un tas atbilst Eiropas Savienības rīcībā esošajiem instrumentiem izglītības un apmācības un nodarbinātības jomā. Kā juridisks instruments tas apliecina dalībvalstu apņemšanos īstenot šajā ieteikumā noteiktos pasākumus un nodrošina stingru politisko pamatu Eiropas Savienības līmeņa sadarbībai šajā jomā, vienlaikus pilnīgi respektējot dalībvalstu kompetenci izglītības un apmācības un sociālajā un nodarbinātības politikas jomā.

3. EX POST NOVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

Ex-post izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes

Neattiecas.

Apspriešanās ar ieinteresētajām personām

Kopš 2017. gada notiek pamatīga un mērķtiecīga apspriešanās, lai noteiktu nākotnei piemērotas profesionālās izglītības un apmācības “stūrakmeņus” jauno tendenču un izaicinājumu (digitalizācija, automatizācija, robotika, mākslīgais intelekts, zaļa un ilgtspējīga ekonomika, tostarp klimata pārmaiņas, globalizācija, jauni darījumdarbības modeļi, jauni darba organizācijas veidi, demogrāfiskās norises, novecošana, migrācija) kontekstā.

Šajā apspriešanās bija iesaistītas visas attiecīgās ieinteresētās personas, proti,

- dalībvalstis un sociālie partneri — profesionālās izglītības un apmācības ģenerāldirektori un trīspusējā ACVT, kas pieņēma [Atzinumu par profesionālās izglītības un apmācības nākotni pēc 2020. gada](#);
- Eiropas sociālie partneri (ar to nostājas dokumentiem: [ETUC](#), [SME United](#) un [BusinessEurope](#)) speciālā uzklaušīšanā 2020. gada janvārī un
- [Eiropas PIA sniedzēju apvienības](#).

²² OV L 255, 30.9.2005.

²³ OV L 354, 28.12.2013.

Aptaujā par Covid-19 pandēmijas radītajām problēmām un to ietekmi uz profesionālo izglītību un apmācību, ko no 2020. gada marta līdz maijam veica Komisija, tika konstatēts, ka:

- ir pieejami vairāki rīki, lai radītu materiālu attālinātās mācīšanās vajadzībām. Tomēr kopumā tiešsaistē pieejamais PIA materiāls ir mazāk attīstīts, ciktāl runa ir par apmācības un darbavietā notiekošas mācīšanās praktisko daļu;
- PIA apguvēji varētu būt neizdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar izglītojamajiem citos izglītības virzienos, jo vairāk pūļu tiek ieguldīts vispārējos mācību priekšmetos, bet mazāk — tipiskā profesionālās izglītības un apmācības saturā;
- pastāv būtisks pārrāvums mācekļības “piedāvājuma ķēdē”. Mācekļi lielākoties vairs nedodas uz uzņēmumiem tajās nozarēs, kurās to darbība ir pārtraukta (piemēram, viesmīlības, labjutības, tūrisma un ražošanas uzņēmumi). Dažos gadījumos finanšu kompensāciju pārtraukšana un izbeigšana attiecīgā gadījumā palielina priekšlaicīgas apmeklētības pārtraukšanas rādītājus;
- darba devējiem ir maz iespēju, lai koncentrētos uz jauniešu vai savu darbinieku apmācību, jo ir bažas par darbības nepārtrauktības nodrošināšanu. Tomēr daži darba devēji un apmācības sniedzēji maksimāli izmantoja ierobežojumu periodu, lai atbalstītu savu darbinieku apmācību un paātrinātu digitālo mācību sistēmu un satura izvēršanu;
- lai gan kā skolotājiem un pasniedzējiem, tā arī izglītojamajiem ātra pielāgošanās šīm krasajām pārmaiņām ir nozīmīgs izaicinājums, daudzas ieinteresētās personas ir mobilizējušās, lai palīdzētu (PIA sniedzēji, vietējās pašvaldības, izdevēji, nevalstiskie uzņēmumi, uzņēmumi u. c.);
- ir ļoti vajadzīga (droša, pārbaudīta kvalitātes, daudzvalodīga) Eiropas tiešsaistes platforma, kas piedāvātu tīklošanas un labas prakses apmaiņas iespējas un nodrošinātu digitālus risinājumus, arī mācīšanās īstenošanai darbavietā.

Arī līdzīgā analīzē, ko veica *Cedefop*, ir norādīts uz dažām problēmām, ar kurām saskaras PIA nozare: attālinātā mācīšanās ir fragmentāra, un tās izmantošana ir ļoti atkarīga no skolu un skolotāju e-prasmēm un pieejamības un no attiecīgajām nozarēm. Tās izmantošanas diapazons ir no vienīgas komunikācijas/saziņas ar skolēniem līdz piekļuvei resursiem (video utt.) un faktiskai mācību apguvei. Analīzē arī bija izcelts, ka mācekļi turpina apmācību un darbu, it īpaši uzņēmumos, kas sniedz būtiskus pakalpojumus, piemēram, veselības aprūpes un pārtikas nodrošināšanas pakalpojumus, kamēr vien tiek ievēroti veselības un drošības pasākumi. Turpretī mācekļi vairs nedodas uz uzņēmumiem nozarēs, kuru darbība ir regulatīvi pārtraukta, piemēram, vairumā valstu – viesmīlības, labjutības, tūrisma nozarē²⁴. Ņemot vērā sieviešu dominējošo skaitu šajās nozarēs, tiek lēsts, ka viņas šī situācija ir skārusi īpaši smagi.

Plašākā kontekstā nākotnes PIA politikas noteikšanai tika izmantoti šādi pierādījumi un forumi:

- *Cedefop* projekts “PIA mainīgais raksturs un nozīme Eiropā” (2016.–2018. gads);
- *Cedefop* sabiedriskās domas aptauja par PIA (2017. gads), kurā apkopotas 35 646 dalībvalstu iedzīvotāju atbildes;
- Komisijas pētījums par PIA mobilitāti Eiropā (2019. gads);

²⁴

<https://www.cedefop.europa.eu/fr/news-and-press/news/how-european-countries-manage-apprenticeships-respond-coronavirus-crisis>.

- diskusijas, kas notikušas Eiropas Arodprasmju nedēļas pasākumu laikā (2018., 2019. gadā);
- papildu liecības no Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) un Starptautiskās Darba organizācijas (SDO).

Priekšlikums grozīt un integrēt abu īpašo ES PIA instrumentu, proti, *ECVET* un *EQAVET*, elementus, vienlaikus arī atceļot sākotnējos instrumentus, ir balstīts uz:

- speciālu [pētījumu par ES PIA instrumentiem](#) (*EQAVET* un *ECVET*) (2019. gads, ņemot vērā iepriekšējos izvērtējuma pētījumus);
- rezultātiem, ko guvusi *ACVT*, kura tika izveidota, lai vienotos par Eiropas PIA instrumentu turpmāko attīstību (2019. gada pirmais pusgads).

Priekšlikuma ietekme uz Padomes ieteikumu par Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (*ECVET*) un Padomes ieteikumu par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūru profesionālajai izglītībai (*EQAVET*) un ierosinātā turpmākā rīcība

Kopš 2009. gada ir izstrādāti un īstenoti divi konkrēti PIA instrumenti, kas sniedz atbalstu dalībvalstīm to PIA sistēmu elastīguma palielināšanā (Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā — *ECVET*) un to PIA sistēmu kvalitātes uzlabošanā (Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūra profesionālajai izglītībai — *EQAVET*). Saskaņā ar to neseno novērtējumu rezultātiem abi instrumenti ir jāmodernizē un jāracionalizē.

***ECVET* ieteikuma**²⁵ mērķis bija uzlabot mācību rezultātu atzīšanu, uzkrāšanu un pārņemšanu, atbalstīt mobilitāti un mūžizglītību, kā arī izveidot ES kredītpunktu sistēmu PIA jomā. Šī iniciatīva tika attīstīta tālāk pēc 2002. gada Dānijas Deklarācijas²⁶ par nākotnes prioritātēm Eiropas sadarbības uzlabošanai PIA jomā, kurā tika noteikta vajadzība pēc sistēmas, kas atbalsta “kompetences un/vai kvalifikāciju pārredzamību, salīdzināmību, pārnesamību un atzīšanu starp dažādām valstīm un dažādos līmeņos”.

Kā liecina iepriekš minētie par ES PIA instrumentu novērtējumi, *ECVET* ir plaši veicinājusi labākas kvalitātes mobilitātes pieredzes attīstīšanu, izmantojot un dokumentējot mācību rezultātu vienības, un gandrīz visas dalībvalstis patlaban izmanto *ECVET* starptautiskajā mobilitātē. Tomēr *ECVET* punktu koncepcija pārsvarā netika izmantota, un *ECVET* rezultātā netika izstrādāta Eiropas kredītpunktu sistēma PIA jomā.

Pamatojoties uz atgriezenisko saiti, kas saņemta, kad notika apspriešanās ar ieinteresētajām personām, un pieredzi, kas gūta *ECVET* īstenošanā pēdējo 10 gadu laikā, šajā priekšlikumā ir ietverti un nostiprināti daži 2009. gada *ECVET* ieteikuma elementi, taču nav iekļauti citi elementi, kas nerada pievienoto vērtību vai nereaģē uz reālu vajadzību PIA sistēmās. Jo īpaši

- priekšlikumā ir integrēts un pastiprināts princips, ka kvalifikācijas sastāv no mācību rezultātu vienībām (modularizācija). Tas tiek uzskatīts par priekšnosacījumu, lai varētu palielināt PIA programmu elastīgumu un veicināt validāciju kā prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas sekmēšanas līdzekli. Tam ir arī būtiska nozīme PIA apguvēju mobilitātes veicināšanā un mobilitātes periodos gūto mācību rezultātu atzīšanas veicināšanā. Turklāt tas var arī atbalstīt PIA kvalifikāciju automātisku

²⁵ OV C 155, 8.7.2009.

²⁶ Kopenhāgenā 2002. gada 29. un 30. novembrī sasauktās Eiropas profesionālās izglītības un apmācības ministru un Eiropas Komisijas sanāksmes Deklarācija par ciešāku sadarbību Eiropā profesionālās izglītības un apmācības jomā.

savstarpēju atzīšanu un sadarbību nozares līmenī, tostarp ar plāniem²⁷ nozaru sadarbībai prasmju jomā. Šajā nolūkā tiks izpētīta Eiropas profesionālās izglītības un apmācības pamatprofilu koncepcija, lai definētu noteiktu kopējā apmācības satura daļu Eiropas līmenī. Minētajiem profiliem ir potenciāls būtiski veicināt izglītojamo un darba ņēmēju mobilitāti, profesionālās izglītības un apmācības kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automatisku atzīšanu, kā arī kopēju PIA kvalifikāciju un programmu izstrādi;

- Mobilitātes rīki, kas izstrādāti saskaņā ar 2009. gada ieteikumu (piemēram, mācību līgums un saprašanās memorands) un ir saistīti ar PIA apguvēju ģeogrāfiskās mobilitātes atbalstīšanu, tiks attīstīti tālāk saistībā ar citiem ES instrumentiem, piemēram, tiem, kurus atbalsta programma “Erasmus+” un kuri saistīti ar *Europass* tālākattīstīšanu;
- ar 2009. gada ieteikumu ieviestie kredītpunkti tiks izbeigti, jo tos izmanto ļoti kūtri un nav pierādījumu par to pievienoto vērtību. Praksē *ECTS* (Eiropas kredītpunktu pārnese un uzkrāšanas sistēma, ko plaši izmanto augstākajā izglītībā) izmanto arī pēcvidusskolas un terciārajai PIA.

2009. gada *ECVET* ieteikums tiks atcelts, un iepriekš izklāstītie *ECVET* noteikumi un principi tiks virzīti tālāk, pamatojoties uz šo priekšlikumu, un integrēti citos ES politikas instrumentos.

EQAVET ieteikuma²⁸ mērķis bija uzlabot PIA kvalitāti. Tas tika uzsvērts jau 2000. gada Lisabonas stratēģijā, kurā noteikts, ka pārejai uz zināšanu ekonomiku ir vajadzīga mūsdienīga un pielāgoties spējīga PIA. Vēlāk 2002. gada Kopenhāģenas deklarācijā tika ierosināta ES sadarbība PIA kvalitātes nodrošināšanā, lai atbalstītu savstarpēju uzticēšanos un kvalifikāciju atzīšanu.

Iepriekš minētie ES PIA instrumentu novērtējumi apliecināja, ka *EQAVET* ir stimulējusi dalībvalstis pārskatīt un pilnveidot to kvalitātes nodrošināšanas sistēmas — 12 dalībvalstis ir tās uzlabojušas, tieši reaģējot uz šo ieteikumu, savukārt lielākajā daļā citu valstu *EQAVET* ir tikusi izmantota to sistēmu pārskatīšanai un pielāgošanai. Turklāt vairākas valstis ir pieņēmušas jaunus tiesību aktus par kvalitātes nodrošināšanu, kuros ir skaidra atsauce uz *EQAVET*. Taču minētais ieteikums nav būtiski uzlabojis kvalitātes nodrošināšanas pasākumu pārredzamību starp valstīm un kopumā nav sekmējis savstarpēju uzticēšanos. Turklāt dažu ieinteresēto personu ieskatā šis rīks tiek lielākoties izmantots sākotnējā PIA, kas tiek nodrošināta skolas vidē.

Pēdējo desmit gadu laikā *EQAVET* tīkla ietvaros ES līmenī ir attīstītas daudzas darbības, piemēram, mācīšanās no līdzbiedriem un darba grupas, kurās tiek risināti īpaši kvalitātes nodrošināšanas jautājumi. Viena no šādām darbībām, proti, iniciatīva “*EQAVET+*”, bija īpašu indikatīvu deskriptoru izstrāde saistībā ar vairākiem kvalitātes nodrošināšanas jautājumiem, kas nebija aplūkoti 2009. gada ieteikumā. Šī darbība bija atbilde uz 2013. gadā veikto ieteikuma ārējo izvērtējumu, kurā bija norādītas jomas uzlabojumu ieviešanai.

Tāpēc, ņemot vērā dažādo izvērtējumu rezultātus, kā izklāstīts iepriekš, ar šo priekšlikumu:

²⁷ Plāns nozaru sadarbībai prasmju jomā ir jauna stratēģiska pieeja, kas ļaus mobilizēt ieinteresētās personas, lai izstrādātu pieprasījuma virzītas nozaru prasmju stratēģijas Eiropā. Tas nodrošina stabilu pamatu plašāku centienu uzsākšanai. Līdz šim tas izmēģinājuma kārtā ir īstenots šādās nozarēs: aditīvā ražošana, autobūve, akumulatori, bioekonomika, būvniecība, aizsardzības tehnoloģijas, enerģētikas vērtības ķēdes digitalizācija un energoietilpīgas nozares, kosmoss, jūrniecības tehnoloģijas, jūras kuģniecība, mikroelektronika, tērauda rūpniecība; tekstilizstrādājumi, apģērbs, apavi, ādas apstrāde un tūrisms.

²⁸ OV C 155, 8.7.2009.

- tiks atcelts 2009. gada *EQAVET* ieteikums, un ES veiktais darbs PIA kvalitātes nodrošināšanas jomā tiks integrēts šajā priekšlikumā;
- tiks integrēta iniciatīva “*EQAVET+*”, pievienojot elementus, kas attiecas uz mācību rezultātiem, sertifikāciju un novērtēšanu, apspriešanos ar ieinteresētajām personām, skolotāju un pasniedzēju lomu;
- tiks pievienots papildu indikatīvais deskriptors, kas attiecas uz PIA apguves veidu elastīgumu, ņemot vērā palielināto vajadzību attīstīt elastīgu PIA nodrošināšanu, un uz vajadzību tūpināt vides ilgtspēju;
- tiks ietverts PIA sistēmu un iestāžu digitālās gatavības aspekts;
- tiks noteikta jauna darba metode, veicot kvalitātes nodrošināšanas salīdzinošo izvērtēšanu PIA sistēmu līmenī, lai uzlabotu savstarpējo mācīšanos, sekmētu PIA kvalitātes nodrošināšanas pasākumu pārredzamību un nostiprinātu dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos;
- tiks saglabāta valstu *EQAVET* koordinācijas punktu (VKP) misija un funkcijas.

Ietekmes novērtējums

Priekšlikums tika izstrādāts, pamatojoties uz pierādījumiem, kas apkopoti pētījumos un veicot plašas apspriešanās ar ieinteresētajām personām. Ņemot vērā to, ka ierosinātās darbības papildina dalībvalstu iniciatīvas, ka ierosinātās darbības ir brīvprātīgas, un ņemot vērā gaidāmās ietekmes apjomu, ietekmes novērtējums nav nepieciešams.

Normatīvā atbilstība un vienkāršošana

Neattiecas.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Papildu budžets vai cilvēkresursi no ES budžeta nebūs vajadzīgi. Turklāt šī iniciatīva neskar sarunas par nākamo daudzgadu finanšu shēmu un turpmākām programmām.

5. CITI JAUTĀJUMI

Īstenošanas plāni un uzraudzības, izvērtēšanas un pārskatu sniegšanas kārtība

Valstu līmenī šajā priekšlikumā dalībvalstis ir aicinātas modernizēt to PIA sistēmas atbilstoši valsts prioritātēm un izglītības un apmācības praksei.

Komisija reizi piecos gados ziņos Padomei par ieteikuma īstenošanu, pamatojoties uz *Cedefop* ikgadējo uzraudzību un cieši sadarbojoties ar ACVT.

Skaidrojošie dokumenti (direktīvām)

Neattiecas.

Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums

Ieteikumi dalībvalstīm

Priekšlikums aicina dalībvalstis strādāt pie tā, lai īstenotu Savienības politiku profesionālās izglītības un apmācības jomā. Šī politika ir sagatavota, iedvesmojoties no ACVT atzinuma par PIA nākotni pēc 2020. gada²⁹.

²⁹

<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20479&langId=en>.

Covid-19 krīze ir izcēlusi galveno reformas darbības virzienu steidzamību, lai PIA padarītu elastīgāku un piemērotāku nākotnes izaicinājumiem. Tā ir uzsvērusi vajadzību palielināt PIA elastīgumu reaģēšanā uz straujām izmaiņām, paātrināt PIA digitalizāciju, ieviest mūsdienīgas un inovatīvas mācīšanās pieejas un ieguldīt vairāk līdzekļu skolotāju un pasniedzēju prasmēs un kompetencēs.

Viens no ACVT atzinuma pamatvēstījumiem ir tāds, ka jāveicina tādas Eiropas PIA kultūras izveide, kas **vērsta uz rezultātiem, atbalsta dalībvalstīs mērķu noteikšanā** un izstrādā metodes minēto mērķu sasniegšanas novērtēšanai. Par pamatu izmantojot agrāk notikušas apspriešanās par iespējamajiem kritērijiem profesionālās izglītības un apmācības jomā, priekšlikums arī paredz vairākus kvantitatīvus mērķus, kas jāsasniedz līdz 2025. gadam un kas ir šādi³⁰:

- **nodarbināto absolventu īpatsvaram vajadzētu būt vismaz 82 %³¹;**
- **60 % absolventu, kuri nesen absolvējuši PIA iestādi, ir izmantojuši mācīšanos darbavietā** to profesionālās izglītības un apmācības laikā³². Šis mērķis attiecas uz visu veidu mācīšanos darbavietā un tādējādi veicinās ar Garantiju jauniešiem atbalstāmās mācekļības iespēju palielināšanu;
- **8 % PIA apguvēju iesaistās mācību mobilitātē ārvalstīs³³.**

Pirmais un trešais mērķis ir balstīti uz spēkā esošajiem *ET 2020* kritērijiem, kas attiecas uz absolventu nodarbināmību un mobilitāti PIA jomā, savukārt otrais mērķis – uz Padomes ieteikumu par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai. Komisijas dienestu darba dokumentā ir sīki izskaidrots šo rādītāju un mērķu loģiskais pamatojums un metodika.

Priekšlikumā ir arī noteikti vairāki principi, kas jāievēro valsts līmenī, lai īstenotu iepriekš minēto Savienības politiku. Šie principi ir strukturēti, pamatojoties uz **turpmāk aprakstītajiem tematiskajiem mērķiem**.

1. Profesionālā izglītība un apmācība elastīgi pielāgojas dinamiskām darba tirgus izmaiņām

Covid-19 pandēmijas ietekme uz ES ekonomiku, straujas tehnoloģiskās norises, digitalizācija, pāreja uz resursefektīvu un klimatneitrālu aprites ekonomiku, jauni darījumdarbības modeļi un jauni darba organizācijas veidi paātrina darba tirgum vajadzīgo prasmju izmaiņas. Dalībvalstīm jāievieš **atbilstošas sistēmas un pasākumi, lai nodrošinātu, ka PIA ir noturīga un var ātri reaģēt uz mainīgām darba tirgus vajadzībām**. Lai reaģētu uz izmaiņām ekonomikas sektoros un profesijās un attiecīgi pielāgotu profesionālās izglītības un apmācības saturu, ir vajadzīgāka labāka nepieciešamo prasmju prognozēšana un absolventu gaitu apzināšana. Izšķirošs elements ir temps, kādā notiek šī pielāgošana. Ir vajadzīgs tāds neatkarības un finansējuma līmenis, kas veicina PIA sniedzēju ātru reaģēšanu uz prasmju izmaiņām. PIA sagatavo personas specifiskām profesijām. Tajā pašā laikā gan jauniešiem, gan pieaugušajiem paredzētajā mācību saturā ir jāpanāk līdzsvars starp pamatkompetencēm,

³⁰ Covid-19 pandēmijas dēļ mērķu sasniegšana pirmajos gados, visticamāk, palēnināsies, tomēr sagaidāms, ka līdz ar atveseļošanos virzība uz minēto mērķu sasniegšanu paātrināsies.

³¹ Tas attiecas uz absolventiem vecuma grupā no 20 līdz 34 gadiem, kuri ieguvuši vismaz vidējo izglītību un absolvējuši izglītības vai apmācības iestādi pirms viena līdz trim gadiem.

³² Tas attieksies uz personām vecuma grupā no 15 līdz 34 gadiem, kuras absolvējušas izglītības vai apmācības iestādi pirms viena līdz trim gadiem. Šā rādītāja pamatā būs no 2021. gada ES darbaspēka apsekojuma ietvaros apkopotie dati.

³³ Šis īpatsvars tiks mērīts kā mobilo izglītojamo skaits kalendārajā gadā, to izsakot procentos no PIA iestāžu absolventu kohortas tajā pašā gadā. Šis rādītājs būs balstīts uz mobilitātes datiem, ko iegūs no “Erasmus+” datiem, un PIA absolventu datiem, ko iegūs no UOE. Turklāt attiecīgā gadījumā, lai papildinātu datus no “Erasmus+”, var tikt izmantoti arī dati no valsts iestāžu mobilitātes programmām.

tostarp dzīvesprasmēm³⁴, un konkrētākām profesionālajām prasmēm.

Mācīšanās darbavietā un jo īpaši mācekļība ir efektīvas pieejas, kas ļauj nodrošināt PIA atbilstību darba tirgus vajadzībām. Ekonomiskās lejupslīdes laikā mazajiem uzņēmumiem var nebūt neiespējami nodrošināt mācekļības vietas. Stingrāka preventīva pieeja un pastiprināta Garantijas jauniešiem mērķorientēšana uz mācekļību, kā arī atbilstoši atbalsta pasākumi, kas izpaužas kā starpuzņēmumu apmācības centri, vai digitālās apmācības rīku izvērsšana var veicināt mācekļības vietu stabilu piedāvājumu arī nelabvēlīgos ekonomiskajos apstākļos.

2. Elastīgums un karjeras izaugsmes iespējas ir profesionālās izglītības un apmācības pamats

Elastīgums un karjeras izaugsmes iespējas gan izglītības un apmācības nozarēs, gan to starpā ir nākotnei piemērotu PIA sistēmu pamatelementi. Turklāt ir svarīgi, lai PIA programmas būtu **personalizētas un vērstas uz izglītojamajiem**, lai nodrošinātu izglītojamo aktīvu iesaisti un PIA pievilcīgumu, rezultātā palielinot nodarbināmību.

Modularizācija jeb profesionālo kvalifikāciju sadalīšana mazākās mācību rezultātu daļās ir veids, kā elastīgi atjaunināt saturu un to pielāgot indivīdu vajadzībām. Neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātu validēšana veicinās prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju, ļaujot sasniegt ne tikai pilnīgas kvalifikācijas, bet arī mikroakreditācijas jeb daļējas kvalifikācijas. Tā arī palīdz izveidot saikni starp dažādām jomām, kas nepieciešama, lai attīstītu zaļās un ilgtspējīgas ekonomikas telpu.

3. Profesionālā izglītība un apmācība ir inovāciju un izaugsmi veicinošs faktors un ļauj sagatavoties digitālās un zaļās pārkārtošanās procesam un profesijām, pēc kurām ir liels pieprasījums

PIA spēju reaģēt uz strukturālām pārmaiņām var veicināt ar proaktīvāku pieeju, **stratēgiskāk sasaistot PIA ar ekonomikas stratēģijām un uzņēmējdarbības un inovācijas ekosistēmām, kas vērstas uz nākotni**. Tas ir viens no veidiem, kā ne tikai reaģēt uz izmaiņām, kas jau notiek, bet arī vienlaikus radīt ekonomisku un sociālu pāreju — jo īpaši pašreizējā atveseļošanās kontekstā pievērsties stratēgiskām rūpnieciskām ekosistēmām (veselībai, farmācijas produktiem un citiem) un resursefektīvai, netoksiskai, klimatneitrālai un digitālai aprites ekonomikai. Tādējādi ir iespējams saīsināt reaģēšanas laiku, pielāgojot PIA programmas.

Dalībvalstīm būtu jāturpina īstenot **PIA izcilības** pieejas, kas veicina PIA integrāciju prasmju ekosistēmās, pārdomātas specializācijas stratēģijās, valsts prasmju stratēģijās, inovācijas sistēmās, aprites ekonomikas stratēģijās vai valstu enerģētikas un klimata plānos. Svarīgi vajadzīgās reaģēšanas elementi ir PIA attīstīšana augstākos kvalifikāciju līmeņos un uzņēmējdarbības un jaunuzņēmumu atbalstīšana. Tas būtu jāapvieno ar papildinošiem strukturālās politikas pasākumiem, kas var palīdzēt palielināt uzņēmējdarbības vides pievilcīgumu, veicināt ieguldījumus un izvērst inovāciju. **Profesionālās izcilības centri**, kas savstarpēji savienoti, izmantojot transnacionālu Eiropas satvaru, var būt efektīvs rīks, kā veicināt prasmju attīstīšanu, tādējādi sekmējot pāreju no nozarēm, kuru spējas samazinās, uz jaunām, augošām nozarēm, un integrēt zaļās un digitālās prasmes (piemēram, pamatojoties uz ES digitālo kompetenču satvaru pilsoņiem un Eiropas e-kompetenču saturu digitalizācijas speciālistiem) profesionālās izglītības saturā.

³⁴ Dzīvesprasmes var būt noturība, medijpratība, pilsoniskās prasmes, finanšpratība, vides pratība un veselībpratība. Atvērtas, demokrātiskas sabiedrības pamatā ir aktīvi pilsoņi, kuri spēj izvērtēt dažādos avotos pieejamo informāciju, identificēt dezinformāciju, pieņemt apzinātus lēmumus, būt izturīgi un rīkoties atbildīgi.

PIA nozares ekoloģizācija pirmām kārtām prasa, lai PIA programmās, mācību programmās un saturā, kā arī PIA iestāžu pārvaldībā tiktu ņemts vērā ekoloģizācijas faktors, pienācīgu uzmanību pievēršot vides pēdai. Šajā nolūkā ir vajadzīgs atbalsts PIA iestādēm, tām pielāgojot savas programmas un nodrošinot, ka programmas atbilst to uzņēmumu vajadzībām, kuri ir galvenie vides mērķu īstenotāji, kā arī ir jānodrošina, ka infrastruktūra un tehnoloģija atbilst ilgtspējas prasībām, tādējādi veicinot arī ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu, piemēram, palīdzot nodrošināt prasmes, kas vajadzīgas Renovācijas programmai un zaļajai un ilgtspējīgai pārejai. Turklāt, kā to apliecina arī Covid-19 krīze, PIA iestādēm ir jāaptver digitalizācija un jāievieš skaidra stratēģija, kas pievēršas vairākām dimensijām — digitāla mācību satura nodrošināšanai, pedagoģiskām pieejām digitālajā mācīšanās procesā, kā arī datu labākai izmantošanai, lai sekotu līdzi izglītojamo virzībai, pielāgotu pieeju izstrādei un prasmju prognozēšanai.

4. Profesionālā izglītība un apmācība ir pievilcīga un balstīta uz mūsdienīgu un digitalizētu apmācības/prasmju nodrošināšanu

PIA nodrošina ļoti labas nodarbinātības izredzes profesijās, kas ir īpaši pieprasītas darba tirgū, tomēr problēma joprojām ir tās mazais pievilcīgums izglītojamajiem un uzņēmumiem lielākajā daļā dalībvalstu. Tas nozīmē, ka ir jāpieliek lielākas pūles, lai **palielinātu PIA pievilcīgumu**, to padarot inovatīvāku un modernizējot, jo īpaši ieviešot jaunas mācību vides, rīkus un pedagoģijas un īpaši pievēršoties digitalizācijai. Uz IKT balstītiem simulatoriem, virtuālās un paplašinātās realitātes rīkiem ir potenciāls būtiski modernizēt PIA nodrošināšanu un ieviest tajā inovācijas, kā arī palielināt tās efektivitāti un pieejamību salīdzinājumā ar dārgu fizisku aprīkojumu. Tas var būt īpaši noderīgi maziem uzņēmumiem un mācekļībām, ko organizē mazos un vidējos uzņēmumos.

Jauna veida prasmes var apgūt ar sadarbīgu mācīšanu, kā arī ar daudzdisciplināru un uz projektiem balstītu mācīšanos. Vēl viens pievilcīguma aspekts ir **caurlaidīgums** — izglītības un apmācības sistēmām būtu jānodrošina vertikāli un horizontāli ceļi starp PIA, vispārējo skolu izglītību, augstāko izglītību un pieaugušo izglītību. Būtu vēl vairāk jāizvērs augstāka līmeņa PIA programmas, lai apmierinātu pieaugušo pieprasījumu pēc padziļinātām profesionālajām prasmēm. Arī kvalitatīvi profesionālās ievirzes pakalpojumi var palielināt profesionālās izglītības un apmācības pievilcīgumu.

Internacionalizācija, starpvalstu mobilitāte, tostarp virtuālie prasmju konkursi³⁵, ciešas saites ar pārējiem izglītības un apmācības sektoriem, pētniecības un darba tirgus dalībniekiem — tie ir būtiski faktori, kas ļaus inovēt PIA izstrādi un nodrošināšanu.

PIA kvalitāti būs iespējams paaugstināt tikai tad, ja būs labi apmācīti un motivēti **skolotāji un pasniedzēji**. PIA iestāžu personāls ir jāatbalsta prasmju attīstīšanā un rīku nodrošināšanā, lai apgūtu jaunas tehnoloģijas, strādātu daudz kultūru vidē un izprastu mainīgās darba tirgus vajadzības. PIA skolotāju un pasniedzēju profesijas pievilcīguma palielināšanā svarīga nozīme ir viņu motivācijai, karjeras virzībai un labjutībai. Tā dēvētie “hibrīdskolotāji” — darbinieki, kuri nepilnu laiku strādā uzņēmumā un nepilnu laiku strādā par skolotājiem profesionālās izglītības skolā — var veicināt ciešāku, strukturētāku un biežāku sadarbību starp PIA skolām un uzņēmumiem. Hibrīdskolotāji var ieviest nepieciešamo inovāciju skolu vidē un var palīdzēt risināt pieaugošā profesionālās izglītības skolotāju trūkuma un novecošanas problēmu. Šī koncepcija sniedz interesantas karjeras iespējas indivīdiem un rada ieguvumus gan skolām, gan uzņēmumiem, cita starpā sedzot arī daļu no algu izmaksām.

³⁵

Prasmju konkursi veicina kvalificētu personu pamanāmību un atzīšanu un apliecina prasmju nozīmi ekonomikas izaugsmē un personīgo panākumu gūšanā. Tie nosaka augstus prasmju izcilības standartus dažādās profesijās un ļauj novērtēt, kā šādi standarti ir sasniegti. Tie iedvesmo gados jaunus konkursu dalībniekus gūt jaunus panākumus, palīdzot viņiem pārvērst viņu aizraušanos par profesiju.

5. Profesionālā izglītība un apmācība veicina iespēju vienlīdzīgumu

Labas kvalitātes PIA arī veicina **neaizsargātu grupu iekļaušanu**. Tas nozīmē, ka ir jānodrošina plaša pieejamība un ir jālikvidē visi palikušie šķēršļi dalībai, tostarp šķēršļi, ar kuriem sastopas personas ar invaliditāti, mazkvalificēti pieaugušie, etniskās un rasu minoritātes, tostarp romi, un migrantu izcelsmes personas. Tas var arī palīdzēt kļūdēt Covid-19 krīzes laikā radušās bažas par vienlīdzīgumu piekļuvē digitālajiem mācību rīkiem, interneta pieslēgumam un nepieciešamajām IT ierīcēm. Ar mērķtiecīgiem pasākumiem un elastīgiem formātiem var novērst PIA apguves priekšlaicīgu pārtraukšanu un nodrošināt iespējas mācības pārtraukušajiem izglītojamajiem atsākt PIA apguvi.

Jāpievēršas arī ar dzimumu saistītiem aizspriedumiem, veicinot līdzsvaru starp tradicionālajām “vīriešu” un “sieviešu” profesijām, cita starpā arī veicinot sieviešu iesaisti profesionālajā apmācībā tādu profesiju apguvei, kuras tradicionāli uzskata par “vīriešu” profesijām, un otrādi.

6. Profesionālās izglītības un apmācības pamatā ir kvalitātes nodrošināšanas kultūra (paskaidrots iepriekš)

7. Īstenošana valsts līmenī

Lai sasniegtu **efektīvu pārvaldību PIA** jomā, svarīga nozīme ir ilgtspējīgām partnerībām starp visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, ieskaitot publiskā un privātā sektora partnerības. Dalībvalstis ir aicinātas pēc iespējas pilnvērtīgāk izmantot esošos Eiropas rīkus, piemēram, *Europass*, Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI) vai *ESCO* (Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikāciju), un maksimāli palielināt sinerģiju starp tiem, arī lai veicinātu ārvalstīs iegūtu profesionālās izglītības un apmācības kvalifikāciju/diplomu un mācību periodu rezultātu automātisku savstarpēju atzīšanu. Eiropas Savienības fondi un instrumenti turpina pievērsties prasmēm un nodrošina iespējas finansēt profesionālās izglītības un apmācības reformas. Ieteikuma efektīvākai un lietpratīgākai īstenošanai ir ieteicams, lai atbildīgās valsts iestādes noteiktu pasākumus, kas veicami šā ieteikuma īstenošanai valsts līmenī viena gada laikā no tā pieņemšanas, par pamatu izmantojot attiecīgos esošos valsts pasākumus un esošās finanšu shēmas, un sekotu līdzi to īstenošanai.

ES līmeņa atbalsts

Priekšlikuma mērķis ir atkārtoti apliecināt trīspusējās Arodmācību padomdevējas komitejas (ACVT) nozīmi PIA politikas pārvaldībā ES līmenī, vienlaikus arī aicinot īstenot strukturētāku darba metodi, pamatojoties uz caurviju darba programmu. Priekšlikumā ir arī ietverts aicinājums palielināt sadarbību ar citām galvenajām ieinteresētajām personām, piemēram, izglītojamo pārstāvjiem un profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem.

Priekšlikums neparedz ieviest izmaiņas plašākās pārvaldības struktūrās prasmju, izglītības un apmācības jomā.

Eiropas Komisijas atbalstu dalībvalstīm šā ieteikuma īstenošanā varētu pakāpeniski izvērst, pastiprinot atbalstu strukturālām mācekļības reformām, izmantojot mācekļības atbalsta dienestu³⁶ un radot jaunu stimulu Eiropas Mācekļības aliansei sinerģijā ar Garantiju jaunajiem, kā arī paplašinot atbalsta pakalpojumus profesionālajai izglītībai un apmācībai kopā ar *Cedefop*. Šīs darbības var aptvert dažādus pakalpojumus, tostarp savstarpēju

³⁶ Komisija kā galveno pasākumu, atbildot uz Komisijas Ieteikumu par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai, 2018. gada novembrī izveidoja mācekļības atbalsta dienestus. To mērķis ir atbalstīt Eiropas Mācekļības alianšes locekļus viņu darbā, tiecoties uz plašākām un labākām mācekļībām, ko panāk, izveidojot zināšanu un tīklošanas centru. Tas ietver arī teorētiskās mācības — metodiku, kurā salīdzinošā novērtēšana apvienota ar mācīšanos no līdzbiedriem un kas nodrošina strukturētu savstarpējās mācīšanās procesu starp dalībvalstīm to mācekļības sistēmu uzlabošanā.

mācīšanos, ekspertu konsultācijas, teorētiskās mācības, analītisko darbu un spēju veidošanu šā ieteikuma īstenošanai.

Profesionālās izcilības centru platformu (CoVE) mērķis ir veicināt izcilības “augšupējo konverģenci” PIA jomā, darbojoties divos līmeņos:

1. valsts līmenī — konkrētā kontekstā cieši integrējot profesionālās izcilības centrus vietējās uzņēmējdarbības un inovācijas ekosistēmās un kopās un darbojoties kā tehnoloģiju izplatīšanas centriem attiecībā uz MVU, ietverot digitālos mācību rīkus (uz IKT balstītus simulatorus, virtuālo un paplašināto realitāti), kā arī tos savienojot Eiropas līmenī;
2. starptautiskā līmenī³⁷ — izmantojot profesionālās izcilības centru platformas, lai izveidotu pasaules līmeņa atsaucē punktus profesionālajai apmācībai, apvienojot CoVE, kam ir kopēja interese par konkrētiem sektoriem/tirdzniecības veidiem (piemēram, aeronautiku, e-mobilitāti, zaļo un aprites ekonomiku, IKT, veselības aprūpi u. c.) vai inovatīvām pieejām (piemēram, digitāliem risinājumiem, mākslīgo intelektu), lai risinātu sociālās problēmas (piemēram, klimata pārmaiņas, resursu izzušana un nepietiekamība, piesārņojums, ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšana, migrantu integrācija, mazkvalificētu personu prasmju pilnveide u. c.).

Platformās varēs iesaistīties valstis ar labi attīstītām profesionālās izcilības sistēmām, kā arī valstis, kurās notiek līdzīgu pieeju izstrādes process, lai izpētītu PIA iestāžu maksimālo potenciālu aktīvi iesaistīties izaugsmes, konkurētspējas un inovācijas atbalstīšanā. Profesionālās izcilības centru platformas nav paredzētas, lai izveidotu PIA iestādes un infrastruktūru no jauna. To mērķis tomēr ir apvienot vairākus vietējus/reģionālus partnerus, piemēram, sākotnējās PIA un tālākizglītības un tālākapmācības sniedzējus, terciārās izglītības iestādes, tostarp lietišķo zinātņu universitātes un politehnikumus, pētniecības iestādes, zinātnes parkus, kopas, uzņēmumus, jo īpaši mikrouzņēmumus un mazos un vidējos uzņēmumus, tirdzniecības kameras un uzņēmumu apvienības, sociālos partnerus, nozaru prasmju padomes, profesionālās/nozaru apvienības, kopas, valsts un reģionālās iestādes un attīstības aģentūras, valsts nodarbinātības dienestus u. c.

Svarīga loma var būt “*SELFIE*” pašnovērtējuma rīkam, kas atbalsta izglītības un apmācības iestādes digitālo tehnoloģiju efektīvā izmantošanā mācīšanai un mācībām. Šis rīks tiks pilnveidots un paplašināts, lai aptvertu sadarbību ar darba devējiem darbavietā balstītas mācīšanās shēmās. EQAVET ietvarstruktūra tiek pielāgota, lai tajā ietvertu arī kvalitātes kritērijus/deskriptorus, kas saistīti ar mācīšanās un mācīšanas digitalizāciju, cita starpā izmantojot “*SELFIE*” rīku. Šis rīks tiks pilnveidots un paplašināts, lai aptvertu sadarbību ar darba devējiem darbavietā balstītas mācīšanās shēmās. EQAVET ietvarstruktūra tiek pielāgota, lai tajā ietvertu arī kvalitātes kritērijus/deskriptorus, kas saistīti ar mācīšanās un mācīšanas digitalizāciju, cita starpā izmantojot “*SELFIE*” rīku.

Eiropas PIA sistēmām ir potenciāls stabili kļūt par *vispārēju atsaucē punktu prasmju pilnveidei*. Ir vairākas Eiropas līmenī veicamas darbības, kas var veicināt Eiropas līderību vispārējā apmācības tirgū, piemēram, atbalsta sniegšana profesionālās izglītības un apmācības sistēmu internacionalizācijai, prasmju konkursu popularizēšana vai komunikācijas kampaņu organizēšana, lai uzlabotu PIA pievilcīgumu un tēlu.

Inovatīvs elements, kas atbalsta izcilību un PIA internacionalizāciju, ir *Eiropas profesionālās izglītības un apmācības pamatprofilu* koncepcija noteiktas kopējā apmācības satura daļas

³⁷ Tas attiecas gan uz Eiropas, gan ārpus Eiropas dimensiju. COVE starptautiskajās platformās jābūt iekļautām ES valstīm, bet tajās var būt iekļautas arī citas valstis, ciktāl to dalība rada pievienoto vērtību platformai.

definēšanai Eiropas līmenī. Šiem profiliem kā *Europass* platformas daļai, tos, ja iespējams papildinot ar digitālu profesionālās izglītības saturu, ir potenciāls būtiski veicināt izglītojamo un darba ņēmēju mobilitāti, PIA kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automātisku atzīšanu un kopēju profesionālās izglītības un apmācības programmu, kvalifikāciju un mikroakreditāciju attīstīšanu.

Lai nodrošinātu palielinātas pārredzamības Eiropas dimensiju un “uzticēšanās veidošanu”, priekšlikumā ir ieteikts *ieviekt kvalitātes nodrošināšanas pasākumu salīdzinošo izvērtēšanu* PIA jomā. Pievēršanās Eiropas dimensijai ir loģisks turpinājums veiksmīgajām darbībām, kas notikušas kopš *EQAVET* ieteikuma pieņemšanas 2009. gadā un ir palīdzējušas vairāku valstu noteikt, pārskatīt un pilnveidot to kvalitātes nodrošināšanas sistēmas. Šīs pastiprinātās Eiropas dimensijas formāts un darba metodes, kuru mērķis ir nostiprināt pārredzamību un uzticēšanās veidošanu, veicot salīdzinošo izvērtēšanu, ir jāapspiež plašāk ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām.

PIA sniedzēji un to apvienības ir svarīgi dalībnieki PIA reformu īstenošanā valsts līmenī, un tiem ir tieša nozīme ES politikas virzienu un iniciatīvu īstenošanā. Tie ne tikai vairo un izplata PIA politikas programmu un paraugpraksi, ar ko notiek apmaiņa ES līmenī, bet arī sniedz atgriezenisko saiti un zinātību no pašu praktisko speciālistu perspektīvas attiecībā uz Komisijas iesniegtajiem priekšlikumiem. Ir *jāpastiprina strukturēts dialogs ar PIA sniedzējiem, lai nostiprinātu to spējas un lomu ES līmeņa sadarbībā PIA jomā.*

Tiks veicināta ES fondu un programmu (piemēram, *Next Generation EU* (Atveseļošanas un noturības mehānisms, *REACT-EU*), Eiropas Sociālā fonda plus, Eiropas Reģionālās attīstības fonda, *InvestEU*, “*Erasmus+*”, programmas “Apvārsnis Eiropa”, *Interreg*, programmas “Digitālā Eiropa”, Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai) izmantošana, lai atbalstītu šajā priekšlikumā noteikto saistību īstenošanu.

Jo īpaši ierosinātajam Atveseļošanas un noturības mehānismam un *REACT-EU* ir potenciāls mazināt pārkārtošanās un Covid-19 pandēmijas sociāli ekonomisko ietekmi. Konkrētāk, varētu pastiprināt atbalstu mācekļībām, PIA iestāžu digitalizācijai, kā arī PIA reformu paātrināšanai, atbalstot tādu kvalitatīvu pārkvalifikācijas programmu vienmērīgu izvēršanu, kuras atbalsta krīzes smagi skartajās nozarēs strādājošo personu profesionālo pāreju.

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 165. un 166. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Eiropas Savienības Pamattiesību hartā³⁸ izglītība un piekļuve profesionālajai apmācībai un tālākāpmācībai ir atzītas kā tiesības, savukārt Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam³⁹ paredz nodrošināt visām sievietēm un visiem vīriešiem vienlīdzīgu piekļuvi izmaksu ziņā pieejamai un kvalitatīvai tehniskajai, profesionālajai un terciārajai izglītībai, un ievērojami palielināt to jauniešu un pieaugušo skaitu, kuriem ir attiecīgas prasmes (arī tehniskās prasmes un arodprasmes), kādas vajadzīgas nodarbinātībai, pienācīgas kvalitātes darbvietām un uzņēmējdarbībai.
- (2) 2017. gada 17. novembrī izsludinātajā Eiropas sociālo tiesību pīlārā⁴⁰ ir izklāstīti vairāki principi, kas atbalsta godīgus un labi funkcionējošus tirgus un labklājības sistēmas, tostarp 1. princips par tiesībām uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, apmācību un mūžizglītību un 4. princips par aktīvu atbalstu nodarbinātībai.
- (3) Kvalitatīvas un inovatīvas profesionālās izglītības un apmācības sistēmas nodrošina cilvēkiem darba prasmes, kas viņiem palīdz pielāgoties un īstenot gan digitālo, gan zaļo pārkārtošanos, lai tiktu galā ar ārkārtas situācijām un ekonomikas satricinājumiem, vienlaikus arī atbalstot ekonomikas izaugsmi un sociālo kohēziju. Tādējādi cilvēkiem tiek nodrošinātas prasmes, kas viņiem palīdz atrast darbu vai radīt tādas darbvietas, kuras ir pieprasītas darba tirgū.
- (4) Spēcīgai profesionālās izglītības un apmācības politikai ir būtiska nozīme, lai sasniegtu mērķi atbalstīt kvalificētu, apmācītu un pielāgoties spējīgu darbaspēku, kā arī darba tirgus, kuri spēj reaģēt uz pārmaiņām ekonomikā, kā noteikts LESD 145. pantā.
- (5) Komisijas paziņojums “Eiropas zaļais kurss”⁴¹ ir jauna Eiropas izaugsmes stratēģija, kuras mērķis ir pārveidot Eiropas ekonomiku un sabiedrību un novirzīt to uz ilgtspējīgāku kursu. Skolām, mācību iestādēm un augstskolām ir labas iespējas sadarboties ar skolēniem, vecākiem un plašu sabiedrību, rosinot pārmaiņas, kas

³⁸ OV C 326, 26.10.2012.

³⁹ <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>.

⁴⁰ Dok. 13129/17.

⁴¹ COM(2019) 640 final.

vajadzīgas, lai pārkārtošanās noritētu sekmīgi. Lai izmantotu zaļās pārkārtošanās piedāvātās iespējas, ir vajadzīga proaktīva prasmju pilnveide un pārkvalifikācija.

- (6) Komisijas paziņojumā “Spēcīga sociālā Eiropa taisnīgai pārejai”⁴² uzsvērtā vajadzība galveno uzmanību pievērst prasmēm, nodarbināmībai un cilvēkkapitālam, izmantojot Eiropas Prasmju programmu ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai⁴³, kam pievienots priekšlikums Padomes ieteikumam par profesionālo izglītību un apmācību. Tajā arī paziņots, ka tiks turpināts darbs pie Eiropas izglītības telpas veidošanas un jauna satvara sadarbībai ar dalībvalstīm izglītības un apmācības jomā.
- (7) Komisijas paziņojumā “Jauna Eiropas industriālā stratēģija”⁴⁴ ir aicinājums izlēmīgi rīkoties, lai mūžizglītība kļūtu par visiem pieejamu realitāti un lai nodrošinātu, ka izglītība un apmācība neatpaliek no situācijas attīstības un palīdz īstenot dubulto pārkārtošanos. Tajā arī aicināts augstākās izglītības un profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem darba tirgū iepludināt vairāk zinātnieku, inženieru un tehnisko speciālistu. Jaunajā aprites ekonomikas rīcības plānā⁴⁵ un ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam⁴⁶ ir uzsvērtā prasmju būtiskā nozīme, pārkārtojoties uz zaļu un tīru ekonomiku.
- (8) Komisijas paziņojumā “MVU stratēģija ilgtspējīgai un digitālai Eiropai”⁴⁷ ir uzsvērts, ka prasmīgu darbinieku vai pieredzējušu vadītāju pieejamība ir kļuvusi par vissvarīgāko problēmu ceturtajai daļai ES mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)⁴⁸ un ka prasmīgu darbinieku trūkums ir lielākais šķērslis jauniem ieguldījumiem visā ES⁴⁹. Profesionālā izglītība un apmācība ir īpaši svarīga mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, lai nodrošinātu, ka to darbaspēkam ir vajadzīgās prasmes.
- (9) Komisijas paziņojumā “Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam”⁵⁰ uzsvērts, cik svarīga ir profesionālā izglītība un apmācība sievietēm un vīriešiem, lai panāktu dzimumu līdzsvaru profesijās, kurās tradicionāli dominē vīrieši vai sievietes, un apkarotu dzimumu stereotipus.
- (10) Komisijas paziņojumā “ES budžets — Eiropas atveseļošanas plāna dzinējspēks”⁵¹ ir izklāstīts drosmīgs un visaptverošs plāns Eiropas atveseļošanai. Tas balstīts uz solidaritāti un taisnīgumu un ir dziļi sakņots Savienības kopīgajos principos un vērtībās. Plānā izklāstīts, kā stimulēt Eiropas ekonomiku, kā veicināt zaļo un digitālo pārkārtošanos un kā padarīt ekonomiku taisnīgāku, noturīgāku un ilgtspējīgāku nākamajām paaudzēm.
- (11) Kopš 2013. gada Garantija jauniešiem⁵² ir palīdzējusi nodrošināt, ka jaunieši četru mēnešu laikā pēc darba zaudēšanas vai izglītības iegūšanas saņem kvalitatīvu darba, tālākizglītības, mācekļības vai stažēšanās piedāvājumu. Profesionālā izglītība un apmācība ir bijusi efektīva, nodrošinot atstumtības riskam pakļauto jauniešu

⁴² COM(2020) 14 final.

⁴³ COM(2020) 274 final.

⁴⁴ COM(2020) 102 final.

⁴⁵ COM(2020) 98 final.

⁴⁶ COM(2020) 380 final.

⁴⁷ COM(2020) 103 final.

⁴⁸ SAFE 2019. gada apsekojums, https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/safe/html/index.en.html.

⁴⁹ EIB 2018./2019. gada ziņojums par investīcijām, <https://www.eib.org/en/publications/investment-report-2018>.

⁵⁰ COM(2020) 152 final.

⁵¹ COM(2020) 442 final.

⁵² OV C 120, 26.4.2013., 1.–6. lpp.

vienmērīgu iekļaušanos darba tirgū. Nākotnē pievilcīgai profesionālajai izglītībai un apmācībai, kas atbilst darba tirgus vajadzībām, un jo īpaši mācekļībai var būt vēl lielāka loma Garantijas jauniešiem ietvaros, novēršot to, ka jaunieši kļūst par bezdarbniekiem, un sagatavojot viņus nākotnes darba tirgus piedāvātajām iespējām, it īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās kontekstā.

- (12) Komisijas priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Sociālo fondu plus (ESF+) ir vērsts uz to, lai nodrošinātu izglītības un apmācības sistēmas labāku atbilstību darba tirgum un vienlīdzīgu piekļuvi mūžizglītības iespējām visiem, nodrošinot prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas.
- (13) Komisijas priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā “*Erasmus*” un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1288/2013, ir noteikts, ka, lai veicinātu elastīgus mācīšanās veidus, kas ļauj indivīdiem attīstīt kompetences, kuras vajadzīgas 21. gadsimta problēmu risināšanai, būtu jā saglabā 2014.–2020. gada programmas integrētā būtība, kas aptver formālo, neformālo un ikdienējo mācīšanos visos kontekstos un visos dzīves posmos.
- (14) Šis ieteikums balstīts uz vairākām Eiropas līmenī izstrādātām iniciatīvām izglītības, apmācības un prasmju jomā, kuras apkopotas I pielikumā, un tas sniegs ieguldījumu Eiropas Prasmju programmā ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai, atjauninātajā Digitālās izglītības rīcības plānā, Eiropas izglītības telpā un stratēģiskajā sistēmā Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā.
- (15) Šis ieteikums atbilst Eiropas izglītības telpas mērķim izveidot īstenu Eiropas mācību telpu, kur kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību un apmācību nekavē robežas un kuras mērķis ir likvidēt šķēršļus vidējās un augstākās izglītības kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu atzīšanai, kā arī strādāt, lai virzītos uz apmācības un mūžizglītības sertifikātu vienmērīgāku validēšanu pārrobežu kontekstā.
- (16) Balstoties uz prioritātēm ciešākai sadarbībai profesionālās izglītības un apmācības jomā Eiropā (Kopenhāgenas process), kas 2002. gada 19. decembrī pieņemtas kā Padomes rezolūcija⁵³, mērķis nodrošināt kvalitatīvu un elastīgu profesionālo izglītību un apmācību un starpvalstu mobilitāti joprojām bija pamats, uz kura balstās vispārējais redzējums par profesionālās izglītības un apmācības modernizāciju, ko atbildīgie ministri noteica Briges paziņojumā 2010. gadā⁵⁴.
- (17) 2015. gada 22. jūnija Rīgas secinājumos⁵⁵ par profesionālo izglītību un apmācību atbildīgie ministri vienojās par prioritāšu kopumu, kas palīdzētu īstenot šo redzējumu un kas integrēts Padomes un Komisijas 2015. gada Kopīgajā ziņojumā par stratēģiskas sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*) īstenošanu⁵⁶ un 2016. gada Jaunajā Prasmju programmā Eiropai⁵⁷, kas turpināja apņēmīgi veicināt Savienības PIA politiku un vairāk pievērsās tās pievilcīgumam un kvalitātei.
- (18) Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikumā par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām (*EQAVET*)⁵⁸ tika noteikta ietvarstruktūra, kas atbalstītu dalībvalstis to

⁵³ OV C 13, 18.1.2003.

⁵⁴ <https://www.cedefop.europa.eu/en/content/bruges-communication>.

⁵⁵ https://www.izm.gov.lv/images/RigaConclusions_2015.pdf.

⁵⁶ OV C 417, 15.12.2015., 25.–35. lpp.

⁵⁷ COM(2016) 381 final.

⁵⁸ OV C 155, 8.7.2009.

profesionālās izglītības un apmācības sistēmu kvalitātes uzlabošanā un veicinātu profesionālās izglītības un apmācības politikas norišu pārredzamību starp dalībvalstīm. Desmit *EQAVET* īstenošanas gados minētā ietvarstruktūra ir stimulējusi valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēmu reformas, bet nav būtiski uzlabojusi kvalitātes nodrošināšanas pasākumu pārredzamību. Turklāt tā lielākoties tika izmantota sākotnējā profesionālajā izglītībā un apmācībā skolās. Tāpēc 2009. gada ieteikumā minētā *EQAVET* būtu jāintegrē šajā ieteikumā un tajā būtu jāiekļauj elementi, kas palīdzētu novērst tās ieviešanā radušos trūkumus saistībā ar mācību rezultātu kvalitāti, sertifikāciju un novērtēšanu, apspriešanos ar ieinteresētajām personām, skolotāju un pedagogu lomu, mācīšanos darbavietā un profesionālās izglītības un apmācības elastīgumu. Lai uzlabotu savstarpējo mācīšanos, palielinātu profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes nodrošināšanas pasākumu pārredzamību un konsekveni un nostiprinātu ES dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos, būtu jāievieš ES līmeņa kvalitātes nodrošināšanas salīdzinošā izvērtēšana sistēmu līmenī.

- (19) Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikumā par Eiropas kredītpunktu sistēmas izstrādi profesionālajai izglītībai un apmācībai (*ECVET*)⁵⁹ tika noteikts mērķis uzlabot mācību rezultātu atzīšanu, uzkrāšanu un pārņemšanu, atbalstīt mobilitāti un mūžizglītību, kā arī izveidot ES kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā. Desmit *ECVET* īstenošanas gados tā ir plaši veicinājusi labākas kvalitātes mobilitātes pieredzes attīstību, izmantojot un dokumentējot mācību rezultātu vienības. Tomēr *ECVET* punktu koncepcija pārsvarā netika izmantota, un *ECVET* rezultātā netika izstrādāta Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā. Tāpēc šajā Padomes secinājumā būtu jāiekļauj *ECVET* pamatprincipi (piemēram, mācību rezultātu vienības), kas saistīti ar elastīgumu. *ECVET* rīki (piemēram, mācību līgums un saprašanās memorands), kas atbalsta profesionālās izglītības apguvēju mobilitāti, ir jāattīsta plašāk citu ES instrumentu, piemēram, programmā “*Erasmus+*” atbalstīto, ietvaros. Attiecībā uz profesionālajām kvalifikācijām pēcvidusskolas un terciārajā līmenī var piemērot Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmu, kas jau tiek izmantota.
- (20) Padomes 2018. gada 15. marta Ieteikumā par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai⁶⁰ ir noteikti 14 pamatkritēriji, kas dalībvalstīm un ieinteresētajām personām būtu jāizmanto, lai attīstītu kvalitatīvas un efektīvas mācekļības, nodrošinot gan ar darbu saistīto prasmju, gan mācekļu personīgo attīstību.
- (21) 2015. gada 22. jūnija Rīgas secinājumos saskaņoto prioritāšu uzraudzība, ko veic *Cedefop*, liecina, ka vairākās jomās valstis ir panākušas progresu profesionālās izglītības un apmācības programmas modernizēšanā, jo īpaši attiecībā uz mācekļību un mācīšanos darbavietā, kvalitātes nodrošināšanu, prasmju prognozēšanas mehānismu konsultatīvo struktūru izveidi, iesaistot sociālos partnerus, caurlaidīguma un elastīguma palielināšanu un — pēdējā laikā — pievēršanos digitālajām prasmēm. Tomēr, ņemot vērā digitālo un zaļo pārkārtošanos, ir būtiski jāpaplašina un jāuzlabo profesionālās tālākizglītības un tālākapmācības piedāvājums gan jauniešiem, gan pieaugušajiem, vienlaikus arī palielinot sākotnējās profesionālās izglītības un apmācības pievilcīgumu un kvalitāti.
- (22) Daudzās valstīs ir ieviestas iniciatīvas izcilības veicināšanai profesionālajā izglītībā un apmācībā un PIA labākai sasaistīšanai ar inovācijas un prasmju ekosistēmām. Šos piemērus izmantojot par pamatu, notiek veiksmīga profesionālās izcilības centru

⁵⁹ OV C 155, 8.7.2009.

⁶⁰ OV C 153, 2.5.2018.

konceptijas īstenošana izmēģinājuma kārtā ar mērķi panākt, lai tie kļūtu par pasaules līmeņa atsaucē punktiem attiecībā uz apmācību īpašās jomās gan sākotnējai apmācībai, gan turpmākai prasmju pilnveidei un pārkvalifikācijai.

- (23) Arodapmācību padomdevēja komiteja 2018. gada decembrī pieņemtajā Atzinumā par profesionālās izglītības un apmācības nākotni⁶¹ izklāstīja redzējumu attiecībā uz izcilu un iekļaujošu mūžīgu profesionālo izglītību un apmācību, kas atbilst ekonomisko, tehnoloģisko un sociālo izmaiņu veidotās nākotnes prasībām. Minētajā atzinumā Komisija tika aicināta sagatavot priekšlikumu, kā racionalizēt un konsolidēt ES politikas satvaru attiecībā uz profesionālo izglītību un apmācību, tās pārvaldību un esošajiem instrumentiem, kas būtu vispārēja Padomes ieteikuma veidā.
- (24) Šajā ieteikumā profesionālā izglītība un apmācība ir jāsaprot kā tāda izglītība un apmācība, kuras mērķis ir nodrošināt jauniešiem un pieaugušajiem zināšanas, zinātību, prasmes un/vai kompetences, kas vajadzīgas konkrētās profesijās vai pat darba tirgū kopumā, un kuru var nodrošināt gan formālā, gan neformālā vidē, visos Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņos, tostarp terciārajā līmenī.
- (25) Ņemot vērā šā ieteikuma nesaistošo raksturu, tajā ir ievēroti subsidiaritātes un proporcionalitātes principi, un tas būtu jāīsteno saskaņā ar Eiropas tiesībām, kā arī dalībvalstu tiesībām un praksi. Konkrētāk, šis ieteikums neskar Direktīvu 2005/36/EK⁶², kas grozīta ar Direktīvu 2013/55/ES⁶³, par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un tajā paredzēto automatiskās atzīšanas režīmu,

AR ŠO IESAKA DALĪBVALSTĪM:

- (a) strādāt pie tā, lai īstenotu Savienības profesionālās izglītības un apmācības politiku, kas:
- *nodrošina jauniešiem un pieaugušajiem prasmes, kuras vajadzīgas, lai gūtu panākumus mainīgajā darba tirgū un sabiedrībā, nolūkā pārvaldīt atveseļošanas un taisnīgu pārkārtošanos uz zaļo un digitālo ekonomiku laikā, kad notiek demogrāfiskās pārmaiņas, un visos ekonomikas ciklo,*
 - *nodrošina iekļautību un vienlīdzīgas iespējas un sniedz ieguldījumu noturības, sociālā taisnīguma un labklājības sasniegšanā, un*
 - *izveido Eiropas profesionālo izglītību un apmācību par vispārēju atsaucē punktu prasmju attīstīšanai;*
- (b) izvērst darbības un ieguldījumus šīs politikas īstenošanai saskaņā ar turpmāk 1.–23. punktā noteiktajiem principiem un
- (c) strādāt tā, lai līdz 2025. gadam sasniegtu šādus **mērķus**, kuri ir daļa no attiecīgām Eiropas uzraudzības sistēmām, tostarp izglītības un apmācības, sociālās politikas un nodarbinātības politikas jomā:
- **nodarbināto absolventu īpatsvaram vajadzētu būt vismaz 82 %⁶⁴;**
 - **60 % absolventu, kuri nesen absolvējuši PIA iestādi, ir izmantojuši mācīšanos darbavietā to profesionālās izglītības un apmācības laikā⁶⁵.** Šis mērķis attiecas uz

⁶¹ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20479&langId=en>.

⁶² OV L 255, 30.9.2005.

⁶³ OV L 354, 28.12.2013.

⁶⁴ Tas attiecas uz absolventiem vecuma grupā no 20 līdz 34 gadiem, kuri ieguvuši vismaz vidējo izglītību un absolvējuši izglītības iestādi pirms viena līdz trim gadiem.

visu veidu mācīšanos darbavietā un tādējādi veicinās ar Garantiju jauniešiem atbalstāmās mācekļības iespēju palielināšanu;

- **8 % PIA apguvēju iesaistās mācību mobilitātē ārvalstīs⁶⁶.**

Profesionālā izglītība un apmācība elastīgi pielāgojas dinamiskām darba tirgus izmaiņām

1. Profesionālās izglītības un apmācības programmas piedāvā līdzsvarotu apvienojumu, kurā ir **profesionālās un tehniskās prasmes**, kas pielāgotas visiem ekonomikas cikliem, pastāvīgi mainīgajām darbavietām un darba metodēm, un **pamatkompetences⁶⁷**, kas ietver stabilas pamatprasmes, digitālas, transversālas, “zaļās” prasmes un citas dzīvesprasmes, kuras nodrošina stabilu pamatu noturībai, mūžīgai nodarbināmībai, sociālajai iekļaušanai, aktīvam pilsoniskumam un personīgajai attīstībai;
2. profesionālās izglītības un apmācības programmas, programmu piedāvājumi un kvalifikācijas tiek pastāvīgi atjauninātas, izmantojot **prasmju apzināšanu** (t. i., absolventu gaitu apzināšanas sistēmas, prasmju prognozēšanas mehānismus, tostarp nozaru un reģionālā līmenī);
3. profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem ir atbilstoša līmeņa **neatkarība, elastīgums, atbalsts un finansējums**, lai tie varētu savu apmācības piedāvājumu ātri pielāgot mainīgajām prasmju vajadzībām, digitālās un zaļās pārkārtošanās procesam un ekonomikas cikliem;
4. profesionālās izglītības un apmācības programmas visos līmeņos ietver **mācīšanās darbavietā** komponentus, kas tiek plašāk izvērsti arī profesionālajā tālākizglītībā un tālākapmācībā; tiek tālāk attīstītas **mācekļības shēmas⁶⁸**, lai uzlabotu Garantijas jauniešiem piedāvājumus⁶⁹, un tās tiek papildinātas ar atbilstošu atbalstu⁷⁰ un pasākumiem mācekļības piedāvājuma stabilizēšanai, un lai pievērstos īpašām problēmām, ar kurām sastopas mazi uzņēmumi;

Elastīgums un karjeras izaugsmes iespējas ir profesionālās izglītības un apmācības pamats

5. profesionālās izglītības un apmācības programmas ir **personalizētas un vērstas uz izglītojamajiem**, piedāvā piekļuvi mācībām klātienē un digitālu vai jauktu mācīšanos, elastīgus un modulārus veidus, kas atzīst neformālas un ikdienējas mācīšanās rezultātus, un paver karjeras virzības un mācību progresa iespējas. Profesionālās tālākapmācības programmas ir veidotas tā, lai tās varētu ātri pielāgot nozaru, uzņēmumu vai individuālām prasmju pilnveides vai pārkvalifikācijas vajadzībām;

⁶⁵ Tas attieksies uz personām vecuma grupā no 15 līdz 34 gadiem, kuras absolvējušas izglītības vai apmācības iestādi pirms viena līdz trim gadiem. Šā rādītāja pamatā būs ES darbaspēka apsekojumā no 2021. gada apkopojamie dati.

⁶⁶ Šis īpatsvars tiks mērīts kā mobilo izglītojamo skaits kalendārajā gadā, to izsakot procentos no PIA iestāžu absolventu kohortas tajā pašā gadā. Šis rādītājs būs balstīts uz mobilitātes datiem, ko iegūs no “Erasmus+” datiem, un PIA absolventu datiem, ko iegūs no UOE. Turklāt attiecīgā gadījumā, lai papildinātu datus no “Erasmus+”, var tikt izmantoti arī dati no valsts iestāžu mobilitātes programmām.

⁶⁷ Kā definētas Padomes 2018. gada 22. maija Ieteikumā par pamatprasmēm mūžizglītībā.

⁶⁸ Kā definētas Padomes 2018. gada 15. marta Ieteikumā par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai.

⁶⁹ Kā definēts Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumā par garantijas jauniešiem izveidi.

⁷⁰ Var ietvert starpuzņēmumu apmācības centrus.

6. profesionālās izglītības un apmācības programmas ir balstītas uz **mācību rezultātu moduļiem jeb vienībām**, un ir ieviesti validācijas mehānismi, kas nodrošina indivīdu mācību rezultātu pārņemšanu, atzīšanu un uzkrāšanu, lai iegūtu attiecīgi kvalifikāciju, daļēju kvalifikāciju vai mikroakreditāciju⁷¹;

Profesionālā izglītība un apmācība ir inovāciju un izaugsmi veicinošs faktors un ļauj sagatavoties digitālās un zaļās pārkārtošanās procesam un profesijām, pēc kurām ir liels pieprasījums

7. profesionālā izglītība un apmācība tiek padarīta noturīga, to integrējot ekonomikas, rūpniecības un inovācijas stratēģijās, tostarp tajās, kas saistītas ar **atveseļošanu, zaļo un digitālo pārkārtošanos**. Attiecīgi **profesionālās tālākizglītības un tālākapmācības** piedāvājums ir būtiski jāpaplašina, veicinot uzņēmējdarbības, digitālo un zaļo prasmju apguvi atbilstoši pieprasījumam;
8. **profesionālās izcilības centri** darbojas kā katalizatori vietējiem uzņēmējdarbības ieguldījumiem, atbalstot atveseļošanu, digitālo un zaļo pārkārtošanos, Eiropas un reģionālās inovācijas un pārdomātas specializācijas stratēģijas, attīstot profesionālo izglītību un apmācību augstākos kvalifikācijas līmeņos (5.–8. EKI līmenis) un nodrošinot inovatīvus pakalpojumus, piemēram, kopas, biznesa inkubatorus jaunuzņēmumiem un tehnoloģiju inovāciju MVU, kā arī inovatīvus pārkvalifikācijas risinājumus strādājošajiem, kuri ir pakļauti atlaišanas riskam;
9. profesionālās izglītības un apmācības iestādēm ir piekļuve mūsdienīgai infrastruktūrai, tajās ir ieviestas **digitalizācijas stratēģijas**⁷², un to programmās un organizatoriskajā pārvaldībā ir integrēta **vides ilgtspēja** un **sociālā ilgtspēja** tādējādi sniedzot ieguldījumu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā;

Profesionālā izglītība un apmācība ir pievilcīga izvēle, kas balstīta uz mūsdienīgu un digitalizētu apmācības/prasmju nodrošināšanu

10. **augstākās profesionālās izglītības un apmācības programmas** 5.–8. EKI līmenī ir attīstītas plašāk, lai apmierinātu pieaugošo vajadzību pēc augstāka līmeņa profesionālajām prasmēm;
11. profesionālā izglītība un apmācība ir daļa no **nepārtrauktas mūžizglītības**, un ir ieviesti **elastīgi un caurlaidspējīgi** virzieni starp sākotnējo un tālāko profesionālo izglītību un apmācību, vispārējo izglītību un augstāko izglītību;
12. profesionālās izglītības un apmācības programmas tiek nodrošinātas, atbilstoši kombinējot **atvērtu, digitālu un iesaistošu mācību vidi**, iesaistot darbavietas, kurās tiek veicināta mācīšanās, un tās tiek atbalstītas ar mūsdienīgu un pieejamu infrastruktūru, aprīkojumu un tehnoloģiju un daudzveidīgām pedagoģijām un rīkiem, jo īpaši IKT simulatoriem, virtuālo un paplašināto realitāti, kas palielina apmācības piedāvājuma pieejamību un efektivitāti, jo īpaši mazajiem uzņēmumiem⁷³;
13. **skolotāji, pasniedzēji un vadītāji** profesionālajā izglītībā un apmācībā sekmē sākotnējo un turpmāko profesionālo attīstību, lai: nodrošinātu kvalitatīvu apmācību, veicinātu tehniskās un digitālās prasmes un efektīvas un inovatīvas apmācības

⁷¹ Saskaņā ar Padomes 2012. gada 20. decembra Ieteikumu par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu.

⁷² Piemēram, ar “*SELFIE*” pašnovērtējuma rīka palīdzību PIA iestādes var izmantot digitālās tehnoloģijas efektīvai mācīšanai un mācību apguvei, tādējādi sekmējot to sadarbību ar darba devējiem, ja notiek mācīšanās darbavietā.

⁷³ Tā var būt sadarbīga mācīšana, starpdisciplināra un uz projektiem balstīta mācīšanās, jaunas organizatoriskās metodes apmācības iestādēs un uzņēmumos, kā arī mākslīgais intelekts.

metodes, strādātu ar digitālajiem mācību rīkiem un daudzveidīgā un daudz kultūru vidē. Viņu karjeras virzieni kļūst pievilcīgāki, paplašinot darbā pieņemšanas pieejas, uzlabojot karjeras virzības iespējas (piemēram, hibrīdskolotāji/hibrīdpasniedzēji⁷⁴), kā arī nostiprinot sadarbību starp profesionālās izglītības skolotājiem/pasniedzējiem un uzņēmumiem;

14. **internacionalizācijas** stratēģijas atbalsta stratēģisku pieeju attiecībā uz starptautisko sadarbību profesionālajā izglītībā un apmācībā, tostarp ES robežreģionos; šādas stratēģijas veicina veiksmīgas valsts prakses visā pasaulē un līdzdalību starptautiskos **prasmju konkursos**;
15. profesionālās izglītības un apmācības apguvējiem un personālam ir nodrošinātas **mācību mobilitātes** iespējas, ietverot virtuālo mobilitāti, ilgtermiņa mobilitāti un mobilitāti uz trešām valstīm, kas tiek veicināts, izmantojot un atzīstot mācību rezultātu vienības un attiecīgos Eiropas rīkus⁷⁵;
16. tiek nodrošināta skaidra un lietotājam ērti izmantojama informācija par mācību un karjeras iespējām un validācijas iespējām visā ES, sniedzot kvalitatīvus **mūžilgu profesionālās ievirzes pakalpojumus**, pilnvērtīgi izmantojot digitālos pakalpojumus;

Profesionālā izglītība un apmācība veicina iespēju vienlīdzīgumu

17. **PIA programmas ir iekļaujošas** attiecībā uz neaizsargātām grupām, tostarp personām ar invaliditāti, mazkvalificētiem/mazprasmīgiem pieaugušajiem, etniskajām un rases minoritātēm, tostarp romiem, personām ar migrantu izcelsmi un personām, kurām ir mazāk iespēju viņu ģeogrāfiskās atrašanās vietas dēļ; ar mērķtiecīgiem pasākumiem un elastīgiem apmācības formātiem tiek novērsta izglītības un apmācības apguves priekšlaicīga pārtraukšana un atbalstīta pāreja no skolas uz darba vidi;
18. PIA programmas ir **pieejamas**, izmantojot digitālās mācību platformas, atbalstam izmantojot rīkus, ierīces un interneta savienojumu, jo īpaši neaizsargātām grupām un personām lauku vai attālos apvidos;
19. ar mērķtiecīgiem pasākumiem tiek veicināts **dzimumu līdzsvars** profesijās, kas tradicionāli tiek uzskatītas par “vīriešu” vai “sieviešu” profesijām, un kopīgiem spēkiem tiek kļiedēti ar dzimumu saistīti un citu veidu stereotipi;

Profesionālās izglītības un apmācības pamatā ir kvalitātes nodrošināšanas kultūra

20. **Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūra (EQAVET ietvarstruktūra)**, kas aprakstīta II pielikumā, ir integrēta valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēmās gan sākotnējās profesionālās izglītības un apmācības, gan profesionālās tālākizglītības un tālākapmācības jomā; tā aptver profesionālo izglītību un apmācību visās mācību vidēs (piemēram, šādas izglītības un apmācības sniegšanu skolās un mācīšanās darbavietā, tostarp mācekļības shēmas) un visus mācību veidus (digitālās, klātienē notiekošas vai jauktas mācības), ko nodrošina gan publiskie, gan privātie sniedzēji, un tās pamatā ir vienotu profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes

⁷⁴ Hibrīdskolotāji/hibrīdpasniedzēji ir darbinieki, kuri nepilnu laiku strādā uzņēmumā un nepilnu laiku – par skolotājiem profesionālās izglītības skolā vai centrā. Šāda pieeja var veicināt ciešāku, strukturētāku un biežāku sadarbību starp PIA skolām un uzņēmumiem. Hibrīdskolotāji var ieviest nepieciešamo inovāciju skolu vidē un var palīdzēt risināt pieaugošā profesionālās izglītības skolotāju trūkuma un novecošanas problēmu. Tas sniedz interesantas karjeras iespējas indivīdiem un rada ieguvumus gan skolām, gan uzņēmumiem, cita starpā sedzot arī daļu no algu izmaksām.

⁷⁵ Piemēram, saprašanās memoranda un mācību līguma paraugi.

nodrošināšanas rādītāju kopums, ko piemēro gan sistēmu, gan sniedzēju līmenī, kā norādīts II pielikumā;

21. **Kvalitātes nodrošināšanas valsts kontaktpunkts** profesionālās izglītības un apmācības jautājumos turpina apvienot visas attiecīgās ieinteresētās personas valsts un reģionālā līmenī, lai:
- veiktu konkrētas iniciatīvas nolūkā īstenot un plašāk attīstīt *EQAVET* ietvarstruktūru,
 - informētu un piesaistītu plašu ieinteresēto personu loku, tostarp profesionālās izcilības centrus, nolūkā veicināt *EQAVET* ietvarstruktūras īstenošanu,
 - atbalstītu pašnovērtējumu kā papildinošu un efektīvu mehānismu kvalitātes nodrošināšanai, veicot panākumu novērtējumu un apzinot vajadzīgos uzlabojumus, tostarp attiecībā uz PIA sistēmu un iestāžu digitālo gatavību,
 - aktīvi piedalītos Eiropas tīklā kvalitātes nodrošināšanai profesionālajā izglītībā un apmācībā,
 - sniegtu atjauninātu aprakstu par valsts kvalitātes nodrošināšanas pasākumiem, pamatojoties uz *EQAVET* ietvarstruktūru,
 - iesaistītos kvalitātes nodrošināšanas **salīdzinošajā izvērtēšanā**⁷⁶ ES līmenī nolūkā uzlabot kvalitātes nodrošināšanas pasākumu pārredzamību un konsekvenci un nostiprināt dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos;

Īstenošana valsts līmenī

Ir ieteicams, lai dalībvalstis veiktu pasākumus šīs politikas īstenošanai valsts līmenī kopā ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgām ieinteresētajām personām. To darot, tām būtu:

22. jānodrošina ilgtspējīgas publiskā un privātā sektora **partnerības** profesionālās izglītības un apmācības pārvaldībai; jāiesaista sociālie partneri un visas attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp profesionālās izglītības un apmācības iestādes, nozares un visu lielumu uzņēmumi, valsts un privātie nodarbinātības dienesti, nozaru, piemēram, rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības kameras, profesionālās un nozaru organizācijas, Garantijas jauniešiem, ESF un citu ES iniciatīvu valsts koordinatori, informācijas tehnoloģiju nozare, profesionālās izcilības centri, kopas, izglītojamo un vecāku organizācijas, kā arī vietējās, reģionālās un valsts iestādes; jāveicina šādas partnerības reģionālā un nozaru līmenī;
23. vislabākajā iespējamā veidā jāizmanto **Eiropas pārredzamības rīki**, piemēram, Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra, Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēma (*ECTS*), *Europass* un Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (*ESCO*), jāveicina pilnīgu vai daļēju kvalifikāciju, mikroakreditāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu atzīšana⁷⁷, jārada izglītojamajiem iespēja izmantot dažādas *Europass* funkcijas (piemēram, reģistrēt viņu pieredzi, prasmes un kvalifikācijas tiešsaistes profilā, kas kalpo karjeras

⁷⁶ Salīdzinošā izvērtēšana ir savstarpējās mācīšanās darbības veids, kuras mērķis ir atbalstīt kvalitātes nodrošināšanas sistēmu uzlabošanu un pārredzamību sistēmu līmenī, pamatojoties uz īpašu metodiku, kas jāizstrādā Eiropas tīklam kvalitātes nodrošināšanai profesionālajā izglītībā un apmācībā.

⁷⁷ Atbilstoši Padomes 2018. gada 26. novembra Ieteikumam par to, kā sekmēt augstākās izglītības un vidējās izglītības un mācību kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automātisku savstarpēju atzīšanu.

konsultēšanai, iegūt digitāli parakstītus akreditācijas datus, saņemt ieteikumus un meklēt mācību un darba iespējas, kvalifikācijas, validāciju, atzīšanu utt.);

24. vislabākajā iespējamā veidā jāizmanto **Eiropas Savienības fondi un instrumenti**, kas atbalsta reformas un/vai ieguldījumus profesionālajā izglītībā un apmācībā, tostarp attiecībā uz digitalizāciju un vides ilgtspēju, piemēram, *Next Generation EU* (Atveseļošanas un noturības mehānisms, *REACT-EU*), Eiropas Sociālais fonds+, *SURE*, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, *InvestEU*, “*Erasmus+*”, “Apvārsnis Eiropa”, *Interreg*, Digitālā Eiropa, Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms un Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai, un Modernizācijas fonds; jāstimulē turpmāki ieguldījumi profesionālajā izglītībā un apmācībā gan no publiskā, gan no privātā sektora;
25. jānosaka **pasākumi, kas veicami šā ieteikuma īstenošanai** valsts līmenī viena gada laikā no tā pieņemšanas, un jāseko līdzi šo pasākumu izpildei, tostarp ar atbilstošiem valsts resursu piešķirumiem un stingri pievēršoties digitalizācijas un vides ilgtspējas integrēšanai visā PIA nozarē,

AR ŠO ATZINĪGI VĒRTĒ KOMISIJAS NODOMU:

īstenot Savienības profesionālās izglītības un apmācības politiku, atbalstot dalībvalstu rīcību, cita starpā:

26. nodrošinot ES profesionālās izglītības un apmācības politikas **efektīvu pārvaldību** ar trīspusējās Arodmācību padomdevējas komitejas starpniecību, pamatojoties uz caurviju darba programmu un sadarbojoties ar profesionālās izglītības un apmācības ģenerāldirektoriem⁷⁸, izglītojamo pārstāvjiem un profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem;
27. nodrošinot, ka ES profesionālās izglītības un apmācības politika tiek pilnībā ņemta vērā, turpinot īstenot ES Atveseļošanas plānu, Eiropas **zaļo kursu** un **Jauno Eiropas industriālo stratēģiju**, un ka tā ir daļa no Eiropas Prasmju programmas ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai, **Digitālās izglītības rīcības plāna**, vispārējās stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā un **Eiropas izglītības telpas**;
28. nostiprinot atbalstu **strukturālajām mācekļības reformām**, ko panāk, izveidojot mācekļības atbalsta dienestu un radot jaunu stimulu Eiropas Mācekļības aliansei sinerģijā ar Garantiju jauniešiem; pakāpeniski izvēršot atbalsta pakalpojumus profesionālajai izglītībai un apmācībai sadarbībā ar *Cedefop*;
29. atbalstot mērķi, kas paredz pakāpeniski izveidot un attīstīt 50 Eiropas **profesionālās izcilības centru** platformas un izpētīt **Eiropas profesionālās izglītības un apmācības pamatprofilus** kā daļu no *Europass* platformas, ja iespējams, to papildinot ar digitālu profesionālās izglītības un apmācības saturu, lai veicinātu izglītojamo un darba ņēmēju mobilitāti, kvalifikāciju automatisku atzīšanu un kopēju profesionālās izglītības un apmācības programmu, kvalifikāciju un mikroakreditāciju izstrādi;
30. atbalstot kvalitatīvu un efektīvu **PIA nodrošināšanas digitalizāciju** mācību vidē gan skolās, gan darbavietā, veicinot **Eiropas kompetenču ietvarstruktūru** un

⁷⁸ Profesionālās izglītības un apmācības ģenerāldirektorus norīko dalībvalstis; Komisija uztur to sarakstu, pamatojoties uz dalībvalstu sniegto informāciju.

pašnovērtējuma rīku, piemēram, “*SELFIE*”⁷⁹, izmantošanu un izpētīt, cik pamatoti būtu veikt ES mēroga apsekojumu par PIA skolām;

31. veicinot **Eiropas profesionālo izglītību un apmācību kā vispārēju atsaucē punktu prasmju attīstībai**, cita starpā atbalstot profesionālās izglītības un apmācības sistēmu internacionalizāciju sadarbībā ar Eiropas Izglītības fondu (*ETF*), prasmju konkursiem un komunikācijas kampaņām, lai uzlabotu PIA pievilcīgumu un tēlu un nodrošinātu lietotājdraudzīgu piekļuvi informācijai par profesionālo izglītību un apmācību un ar to saistītajām karjeras iespējām, balstoties uz *Europass* elementiem un pilnveidojot tos;
32. atbalstot dalībvalstu centienus šā ieteikuma īstenošanā, stiprinot profesionālās izglītības un apmācības iestāžu spējas, tostarp to digitalizāciju un vides ilgtspēju, un veicinot pētniecību PIA jomā gan valstu, gan ES līmenī, izmantojot finansējumu no attiecīgajiem **Savienības fondiem un programmām** (*Next Generation EU*, Atveseļošanas un noturības mehānisma un *REACT-EU*, Eiropas Sociālā fonda+, *SURE*, Eiropas Reģionālās attīstības fonda, *InvestEU*, “*Erasmus+*”, programmas “Apvārsnis Eiropa”, *Interreg*, programmas “Digitālā Eiropa”, Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Modernizācijas fonda);
33. nodrošinot **kvalitatīvo un kvantitatīvo uzraudzību** atbilstoši šajā ieteikumā noteiktajiem kopējiem mērķiem, kā arī citiem būtiskiem datiem, tostarp datiem par ieguldījumiem, un integrējot šos datus Eiropas pusgadā un attiecīgās Eiropas uzraudzības un ziņošanas sistēmās, un reizi piecos gados **ziņojot** Padomei par šā ieteikuma īstenošanu, pamatojoties uz *Cedefop* īstenoto ikgadējo uzraudzību.

Ar šo ieteikumu aizstāj Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikumu par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām (*EQAVET*) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikumu par Eiropas kredītpunktu sistēmas izstrādi profesionālajai izglītībai un apmācībai (*ECVET*).

Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*

⁷⁹

https://ec.europa.eu/education/schools-go-digital/about-selfie_en.